

Ett nationellt system för uppföljning av segregation

DELEGATIONEN
MOT SEGREGATION

Förord

Segregation är en utmaning som påverkar hela samhället. Det krävs därför ett långsiktigt och sektorsövergripande arbete för att minska de negativa konsekvenserna av segregation och motverka de strukturer som befäster och upprätthåller den.

Detta arbete måste bygga på kunskap och erfarenheter från tidigare och samtida arbete. Det uppföljningssystem som föreslås i denna rapport kommer utgöra ett viktigt underlag för ett sådant arbete.

Uppföljningssystemet kan fungera som ett viktigt instrument för att synliggöra utvecklingen inom olika prioriterade utvecklingsområden och möjliggöra uppföljning av områdesspecifika variationer inom kommuner. Det kommer därmed bidra till att identifiera behov av nya insatser och indikera vilka insatser som kan behöva prioriteras ytterligare på nationell, regional och lokal nivå.

Ali Abdelzadeh, analytiker har varit projektledare. Medverkat i arbetet har även Mats Andersson, processledare och Charlotte Johansson, verksamhetschef.

Inger Ashing

Direktör Delegationen mot segregation

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Inledning	8
1.1. Vad är segregation	9
1.2. Långsiktiga åtgärder för att minska och motverka segregation.....	9
1.3. Behov av ett nationellt system för uppföljning av segregation.....	10
1.4. Behov av kompletterande metoder	11
1.5. Tolkning av uppdraget samt Genomförande	13
2. Ett nationellt system för uppföljning av segregation	14
2.1. Indikatorer som verktyg för uppföljning	14
2.2. Bakgrundsvariabler	15
2.3. Socioekonomisk segregation	16
2.4. Boende och samhällsservice	16
2.5. Utbildning	19
2.6. Arbetsmarknad.....	22
2.7. Demokrati och civilsamhälle.....	25
2.8. Brottslighet	27
2.9. Hälsa	30
3. Socioekonomisk segregation i utvalda områden	32
4. Implementering av uppföljningssystemet	36
4.1. En webbaserad databas.....	36
4.2. Förslag och utvecklingsmöjligheter	37
4.3. Övrig implementering	37
4.4. Tidsplan, kostnadsuppskattningar och tidsåtgång	38
Bilaga 1: en detaljerad beskrivning av indikatorerna	42
Bilaga 2: socioekonomisk segregation i utvalda områden	51

Sammanfattning

I denna rapport föreslår Delegationen mot segregation ett nationellt uppföljningssystem för att följa segregationen och dess utveckling.

Det föreslagna uppföljningssystemet, som bygger på indikatorer, är sektorsövergripande och möjliggör uppföljning av områdesspecifika variationer inom och mellan kommuner i hela landet och visar hur olika bostadsområden förhåller sig till varandra.

Delegationen mot segregation lämnar förslag på indikatorer för samtliga prioriterade utvecklingsområden i den nationella strategin för att minska och motverka segregation. Delegationen mot segregation lämnar också förslag på utformning av en webbaserad databas och presenterar en kostnadsberäkning för förslaget.

Delegationen mot segregation ser behov av att myndigheten kontinuerligt analyserar och följer upp indikatorernas utveckling utifrån ett segregationsperspektiv. Dessa analyser bör även kompletteras med andra datakällor, såsom fokusgruppintervjuer, enkätundersökningar och fallstudier för att få en allsidig och trovärdig belysning av segregationen och dess utveckling.

FÖRSLAG PÅ INDIKATORER FÖR RESPEKTIVE DELOMRÅDE

De indikatorer som Delegationen mot segregation föreslår finns tillgängliga genom registerdata och kommer att kunna användas för att mäta segregation och socio-ekonomiska förhållanden. Myndigheten föreslår att indikatorerna redovisas utifrån den rikstäckande indelningen Demografiska statistikområden (DeSO), en områdesindelning som Statistiska Centralbyrån (SCB) har tagit fram och som släpptes den 1 januari 2018.

Statistikområde	Föreslagna indikatorer på områdesnivå	Exempel på kompletterande indikatorer som ej kan redovisas på områdesnivå
<i>Socioekonomisk segregation</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Disponibel inkomst per konsumentenheter (median) 2. Andel personer med låg respektive hög disponibel inkomst 3. Andel personer med försörjningsstöd men utan övriga ersättningar 4. Andel biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd 5. Andel hemmaboende barn 0–17 år i familjer med låg inkomststandard 6. Befolkningens utbildningsnivå 	
<i>Boende och samhällsservice</i>	<ol style="list-style-type: none"> 7. Boendeform 8. Genomsnittlig bostadsarea per person 9. Andel kvarboende 10. Kvot mellan förvärvsarbetande inflyttare och förvärvsarbetande utflyttare 11. Tillgänglighet till förskolor och grundskolor 12. Tillgänglighet till vårdcentraler 13. Tillgång till grönområden 	<ul style="list-style-type: none"> • Antalet diskrimineringsärenden hos Diskrimineringsombudsmannen • Indikatorer från Bostadsmarknadsenkäten • Tillgång till fritidsaktiviteter och mötesplatser • Tillgänglighet till kollektivtrafik
<i>Utbildning</i>	<ol style="list-style-type: none"> 14. Andel inskrivna i förskolan 15. Andel behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram 16. Genomsnittligt meritvärde från grundskolan 17. Andelen elever som slutfört gymnasieskolan inom 3, 4 och 5 år 18. Andelen elever med grundläggande behörighet till universitet och högskola 	<ul style="list-style-type: none"> • Skolans elevsammansättning • Lärarnas kompetens (t.ex. andelen lärare med lärarlegitimation och behörighet) • Deltagande i den kommunala vuxenutbildningen • Vuxnas deltagande i yrkeshögskolan och folkhögskolan
<i>Arbetsmarknad</i>	<ol style="list-style-type: none"> 19. Andel unga som varken arbetar eller studerar 20. Andel långtidsarbetslösa 21. Andelen förvärvsarbetande 22. Andel inskrivna arbetslösa 	<ul style="list-style-type: none"> • Olika indikatorer från jämställdhetsstatistiken • Andelen nyanlända i arbete eller studier två år efter avslutad insats inom etableringsuppdraget

<i>Demokrati och civilsamhälle</i>	23. Valdeltagande i riksdagsval 24. Valdeltagande i landstingsval 25. Valdeltagande i kommunval 26. Andel valda och nominerade	<ul style="list-style-type: none"> • Statistik från uppföljningen av villkoren för det civila samhället • Statistik om civilsamhället (t.ex. inkomster, utgifter, deltagande i civilsamhället)
<i>Brottslighet</i>	Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	<ul style="list-style-type: none"> • Antalet kriminella nätverk • Antalet skjutningar med dödlig utgång • Antalet narkotikarelaterade dödsfall • Indikatorer från den Nationella trygghetsundersökningen (t.ex. oro över brottslighet, otrygghet vid utevistelse sen kväll). • Socialtjänstens insatser för barn och unga (t.ex. antalet LVU insatser och SoL-utredningar)
<i>Hälsa</i>	27. Ohälsotoalet	<ul style="list-style-type: none"> • Återstående förväntad medellivslängd • Indikatorer från den nationella folkhälsoenkäten, <i>Hälsa på lika villkor</i> (t.ex. självskattad allmänhälsa, tillit till varandra, psykiskt välbefinnande osv.)

Som framgår av tabellen presenterar Delegationen mot segregation även indikatorer kan komplettera uppföljningssystemet men som inte är uppföljningsbara på områdesnivå. Myndigheten ser även ett behov av att föreslagna indikatorer på områdesnivå kompletteras med olika segregationsindex för att mäta olika dimensioner av segregation och därmed få en mer komplett och nyanserad bild av den socioekonomiska segregationens utveckling och omfattning.

FÖRSLAG PÅ EN WEBBASERAD DATABAS

Delegationen mot segregation föreslår att uppföljningssystemet publiceras som en webbtjänst och utgörs av en webbaserad databas som baseras på officiell statistik som återkommande levereras till databasen och bearbetas manuellt. Genom att publicera systemet som en webbtjänst kommer användarna att kunna interagera med uppföljningssystemet och på så sätt själva, utifrån behov, kunna laborera med statistiken och få indikatorerna presenterade i tabellformat eller annat lämpligt format.

KOSTNADER

Utvecklingskostnader av en webbportal för databasen och data för indikatorerna uppgår till cirka 2 200 000 kronor. Kostnadsberäkningen bygger på att uppföljnings-

systemet upphandlas som en tjänst där ansvaret för utveckling, förvaltning, drift samt val av teknisk lösning ligger hos leverantören.

Årlig kostnad för tjänsten uppskattas till 150 000 kronor. Kostnaden inkluderar externt stöd i samband med vidareutveckling och förvaltning av uppföljningssystemet.

Delegationen mot segregation föreslår att en stor del av bearbetningen ska ske av SCB innan leverans sker för redovisning och publicering på webbdatabasen. Kostnader som uppstår hos SCB för denna bearbetning har inte tagits med i kostnadsberäkningen. Delegationen mot segregation lämnar i stället som förslag att SCB ska ges särskilt uppdrag genom regleringsbrev för bearbetning och leverans av data.

Utöver de beräknade kostnaderna kommer Delegationen mot segregation behöva avsätta intern arbetstid för uppdraget. Myndigheten uppskattar den interna arbetstiden till en och en halv årsarbetskraft under 2019. För år 2020 och framåt räknar Delegationen mot segregation med att behöva avsätta intern arbetstid motsvarande en årsarbetskraft årligen.

UPPDRAGET

Delegationen mot segregation ska enligt regleringsbrev för budgetåret 2018 *”utveckla ett uppföljningssystem som skapar förutsättningar för en långsiktig och regelbundet återkommande tvärsektoriell uppföljning av segregationen i Sverige samt av regeringens reformprogram för minskad segregation 2017–2025”* (Ku2017/02634/DISK).

Enligt uppdraget ska uppföljningssystemet utvecklas i samarbete med Statistiska centralbyrån (SCB). Delegationen mot segregation ska även inhämta synpunkter från andra relevanta myndigheter. Dessutom ska avstämning ske med Kulturdepartementet under arbetets gång. Uppdraget ska redovisas till departementet senast den 22 december 2018.

1. Inledning

Det finns flera tecken på att segregationen i Sverige har ökat under en längre period och att antalet områden med socioekonomiska utmaningar har blivit fler. Alla påverkas av ett samhälle som är segregerat. Att segregationen påverkar hela samhället betyder dock inte att alla påverkas på samma sätt, men på samhällsnivå påverkar segregation alla områden, oavsett socioekonomi. Om skillnaderna i levnadsvillkor mellan olika bostadsområden blir för stora riskeras sammanhållningen.

Segregationen har mer negativa konsekvenser för människor i områden med socioekonomiska utmaningar än för boende i andra områden. Boende i områden med socioekonomiska utmaningar får sämre livsmöjligheter sett till skolresultat, utbildningsnivå och möjligheter på arbetsmarknaden, liksom när det gäller hälsa och levnadsvanor. Segregation får också konsekvenser för det demokratiska deltagandet och risken att hamna i eller drabbas av kriminalitet. Segregationen påverkar även olika bostadsområdens utvecklingsmöjligheter. Brist på samhällsservice och eftersatt upprustning av utomhus- och inomhusmiljöer kännetecknar flera områden med socioekonomiska utmaningar.

Ju mindre roll bostadsadressen spelar för tillgången till kollektiva nyttigheter – som service, omsorg, trygghet och välfungerande skolor – desto bättre blir förutsättningarna att minska arbetslöshet och brottslighet och desto större blir tilliten till samhället och sannolikt det demokratiska deltagandet.

OMRÅDEN MED SOCIOEKONOMISKA UTMANINGAR

I regeringens strategi mot segregation beskrivs "områden med socioekonomiska utmaningar" som områden som i jämförelse med riksgenomsnittet i Sverige karaktäriseras av bland annat hög arbetslöshet och långtidsarbetslöshet, låg sysselsättning, hög andel personer med försörjningsstöd, bristande skolresultat och lågt valdeltagande. Ofta är andelen barn och unga högre än i andra områden. Det är långt ifrån alla personer som bor i områden med socioekonomiska utmaningar som är socioekonomiskt utsatta.

1.1. VAD ÄR SEGREGATION

Segregation handlar om att människor lever och verkar separerade från varandra. Denna åtskillnad innebär att det blir koncentrationer av människor med liknande bakgrund, till exempel på arbetsmarknaden, i bostadsområden och i skolor. Det är inte ett bostadsområde, en stadsdel eller en skola som är segregerad, utan hela kommuner och regioner. Det brukar kallas att segregationen är relationell. Att segregationen är relationell innebär till exempel att utvecklingen i olika skolor och bostadsområden påverkar varandra. Det kan handla om en uppdelning av människor utifrån socioekonomisk status, etnicitet eller demografi.

Av de tre variablerna socioekonomisk status, etnicitet eller demografi är den socioekonomiska segregationen den faktor som bäst kan förklara uppkomsten av segregationsmönster i Sverige. Det finns en tydlig koppling mellan människors ställning på arbetsmarknaden och den socioekonomiska segregationen. Det är framförallt den socioekonomiska segregationen som har ökat de senaste åren.

Begreppet segregation innefattar som regel även de processer och den dynamik som upprätthåller och befäster åtskillnaden på olika sätt. Eftersom orsakerna bakom segregation är komplexa och handlar om en växelverkan mellan olika politikområden – som arbetsmarknad, utbildning, demokrati och brottslighet – är det viktigt att aktörer inom dessa områden arbetar tillsammans för att motverka och minska segregationen.

1.2. LÅNGSIKTIGA ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA OCH MOTVERKA SEGREGATION

För att långsiktigt minska segregationen i Sverige har regeringen beslutat om ett reformprogram i syfte att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och motverka strukturella orsaker till segregation.

Reformprogrammet sträcker sig mellan åren 2017 och 2025 och fokuserar på fem prioriterade utvecklingsområden:

- minska boendesegregationen och stärka samhällsservicen
- lyfta skolornas och elevernas resultat
- minska långtidsarbetslösheten
- stärka demokratin och stödja det civila samhället
- bekämpa brottsligheten

Som en vidareutveckling av reformprogrammet har en långsiktig nationell strategi för att minska och motverka segregation beslutats under 2018, hädanefter kallad den nationella strategin. I strategin anges ett övergripande mål, delmål och insatsområden samt inriktningen för arbetet under perioden 2018–2028.

Det övergripande målet är *minskad segregation, jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla*. Detta mål ska uppnås dels genom ett arbete för att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar, dels genom att förändra strukturer som orsakar och fördjupar segregationen i samhället.

REFORMPROGRAM MOT SEGREGATION OCH NATIONELL STRATEGI FÖR ATT MINSKA OCH MOTVERKA SEGREGATION

Regeringen har tagit fram ett långsiktigt reformprogram för perioden 2017–2025 för att minska segregationen. Reformprogrammet innehåller fem utvecklingsområden: bekämpa brottsligheten, minska långtidsarbetslösheten, lyfta skolorna och elevernas resultat, stärka samhällsservicen och minska bostadssegregation och trångboddhet samt stödja civilsamhället och arbetet för demokratiska värderingar.

Som en vidareutveckling av reformprogrammet har regeringen under 2018 tagit fram en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation. Där anger regeringen inriktningen för arbetet under perioden 2018–2028. För vart och ett av de fem prioriterade utvecklingsområdena i reformprogrammet presenteras i strategin ett delmål. Varje delmål har även ett antal insatsområden. Detta ger följande målstruktur:

Reformprogram

Fem utvecklingsområden
(t.ex. minska långtids-
arbetslösheten)

Nationell strategi

- Fem delmål, ett delmål för varje utvecklingsområde (t.ex. Ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar)
- 22 insatsområden, 3–5 insatsområde per delmål (t.ex. Insatser för att minska och förebygga långtidsarbetslöshet)

Sammantaget ska målstrukturen och de olika insatsområdena bidra till det övergripande målet: *Minskad segregation, jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla*.

1.3. BEHOV AV ETT NATIONELLT SYSTEM FÖR UPPFÖLJNING AV SEGREGATION

Det är viktigt att förstå och beakta hur olika aspekter av segregation hänger samman, men det är också viktigt att kunna synliggöra segregationsmönster och dess utveckling inom olika områden och på olika geografiska nivåer.

I dag finns dock inget enhetligt officiellt sätt att mäta och kontinuerligt följa upp hur segregationen ser ut och utvecklas i Sverige eller den nationella strategin för att minska och motverka segregation. Ett flertal myndigheter har sektors- eller sakområdes-

specifika statistiskpublicering på sina webbplatser eller i separata webbaserade databaser, men det finns ingen samlad bild. Det saknas ett uppföljningssystem som samlat publicerar sektorsövergripande statistik som på ett enkelt sätt gör det möjligt att följa segregationens utveckling över tid.

Fram till i dag har det heller inte funnits någon områdesindelning som lämpar sig för statistisk uppföljning av socioekonomiska förhållanden inom och mellan kommuner och som visar hur olika områden förhåller sig till varandra. Därför finns behov av ett sektorsövergripande uppföljningssystem som möjliggör uppföljning av områdes-specifika variationer och som tillgängliggörs för en bred målgrupp.

Ett sådant uppföljningssystem förutsätter att lämpliga indikatorer tas fram inom reformprogrammets olika prioriterade utvecklingsområden för att minska och motverka segregation. Uppföljningssystemet förutsätter också att rutiner och en struktur för datainsamling tas fram liksom rutiner för bearbetning av statistik och en rapporteringsform som möter olika användares behov.

VAD ÄR DESO?

Sverige är indelat på många olika sätt. De vanligaste indelningarna är kommun, län och region. Men det finns många andra indelningar utöver dessa. DeSO, eller Demografiska statistikområden, är ett nytt sätt att dela in Sverige. DeSO-indelningen är mest lik indelningen av valdistrikt. Medan valdistrikt utgår från att ingen ska få för långt till en vallokal, utgår DeSO-indelningen från att synliggöra olika socioekonomiska skillnader, t.ex. mellan olika bostadsområden eller mellan tätort och glesare bebyggelse. Indelningen tar därför hänsyn till de geografiska förutsättningarna så att gränserna i möjligaste mån följer t.ex. gator, vattendrag och järnvägar. DeSO delar in Sverige i cirka 6 000 områden med mellan 700 och 2 700 invånare.

För att möta relationella skillnader och geografiska platsers betydelse för människors livsvillkor och uppväxtvillkor förutsätts vidare att indikatorerna går att bryta ner på DeSO-nivå (Demografiska statistikområden) så att socioekonomiska förhållanden kan redovisas för lokala områden.

Delegationen mot segregation föreslår i denna rapport ett uppföljningssystem som uppfyller de förutsättningar som krävs för att kunna synliggöra segregationsmönster och hur segregation utvecklas över tid inom olika områden och på olika geografiska nivåer.

1.4. BEHOV AV KOMPLETTERANDE METODER

Även om ett webbaserat uppföljningssystem ger stora möjligheter kommer det, enligt Delegationen mot segregation, inte räcka med ett uppföljningssystem baserat på registerdata för att följa upp alla aspekter av den nationella strategin för att minska och motverka segregation. I rapporten kommer resoneras det därför kring komplet-

terande indikatorer och alternativa metoder. Det handlar dels om att det i vissa fall saknas möjligheter att följa upp indikatorerna på områdesnivå, dels om att det i andra fall saknas systematiskt insamlad statistik inom området.

Delegationen mot segregation gör också bedömningen att den indikatorbaserade uppföljningen behöver kompletteras genom olika kvalitativa metoder, såsom t.ex. fokusgruppintervjuer och fallstudier. Även här kommer befintliga källor i hög grad att kunna användas, men Delegationen mot segregation anser att det kommer att krävas ytterligare analyser, utredningar och sektorsövergripande uppföljningar utöver redan befintliga. Detta om man vill förstå de bakomliggande orsakerna och få en nyanserad och fördjupad bild av segregation ur ett bredare perspektiv.

Delegationen mot segregation anser att kompletterande metoder behövs bland annat för att synliggöra den diskriminering som förekommer bland annat på arbets- och bostadsmarknaden och som är en av orsakerna bakom segregation. Den diskriminering som exempelvis finns på bostadsmarknaden utestänger och styr individer till eller från vissa bostadsområden. Ett exempel på kompletterande metoder kan vara antalet anmälda diskrimineringsärenden hos Diskrimineringsombudsmannen (DO). Anmälningarna till DO kan synliggöra en del av de problem som är kopplade till diskriminering. Men då endast en liten del av den upplevda diskrimineringen anmäls och mörkertalet är stort kommer dock ytterligare metoder att behövas.

Vidare bedömer Delegationen mot segregation att det finns ett behov av att de föreslagna indikatorerna kompletteras med olika segregationsindex för att mäta olika dimensioner av segregation och därmed få en mer komplett och nyanserad bild av den socioekonomiska segregationens utveckling och omfattning.

Inom forskningen rörande boendesegregation har det länge pågått diskussioner om definitionen och mätningen av segregation. Forskare menar att det finns en rad olika segregationsmönster och flera dimensioner av segregation som behöver beaktas (Massey & Denton, 1988). Två dimensioner av segregationen som brukar diskuteras mer frekvent handlar om *jämnhet* och *exponering*.

Olika index på jämnhet synliggör hur jämnt fördelade en minoritetsgrupp och en majoritetsgrupp är inom ett geografiskt område i förhållande till hela undersökningsområdet (t.ex. en kommun). En jämn fördelning av olika grupper, som till exempel låginkomsttagare och höginkomsttagare, inom ett geografiskt område indikerar låg segregation, medan en skev fördelning innebär en hög segregation.

Den andra dimensionen, *exponering*, handlar om graden av potentiell kontakt, eller möjligheten till interaktion, mellan två grupper inom olika områden. Olika index på exponering kan visa hur personer med en viss egenskap endast exponeras (isoleras) emot personer med motsvarande egenskap, till exempel i vilken utsträckning personer med låg disponibel inkomst endast exponeras för personer med låg disponibel inkomst i sitt bostadsområde.

1.5. TOLKNING AV UPPDRAGET SAMT GENOMFÖRANDE

Uppdraget att *utveckla ett indikatorbaserat system för en långsiktig och regelbunden uppföljning av segregationen i Sverige samt av regeringens reformprogram*, har genomförts av Delegationen mot segregation i samverkan med en rad myndigheter och andra aktörer.

Utifrån regleringsbrev och de beskrivningar som finns om uppdraget i den nationella strategin har Delegationen mot segregation tolkat uppdraget som att myndigheten ska ta fram ett förslag på ett nationellt och sektorsövergripande indikatorsystem som synliggör områdesspecifika variationer relaterade till segregation inom områdena boende, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet.

Vidare har Delegationen mot segregation tolkat uppdraget som att myndigheten ska beakta ett långsiktigt perspektiv vid urvalet av de statistiska måtten som gör det möjligt att analysera utvecklingstrender inom de fem prioriterade områdena. Delegationen mot segregation har därför gjort tolkningen att de förslagna indikatorerna ska bygga på återkommande mätningar som redovisas i form av tidsserier.

Med utgångspunkt i tolkningen av uppdraget har myndigheten haft ett särskilt nära samarbete med SCB under arbetets gång. Framför allt har detta samarbete rört urvalet av relevanta indikatorer och analyser av dessa. SCB har dessutom genomfört analyser kring den socioekonomiska segregationen som presenteras i rapportens kapitel 3.

Delegationen mot segregation har även haft återkommande kontakter med de olika sektorsmyndigheterna som bär huvudansvaret för frågor som rör de fem prioriterade utvecklingsområdena i den nationella strategin för att minska och motverka segregation. Delegationen mot segregation har även fört dialog med forskare inom området.

Delegationen mot segregation har dessutom låtit ett stort antal myndigheter, regioner/landsting, kommuner, civilsamhällesorganisationer och forskare ge synpunkter på förslaget till indikatorer.

För att tillvarata tidigare erfarenheter och kunskap kring uppbyggnad och drift av ett uppföljningssystem har Delegationen mot segregation studerat databaser och uppföljningssystem inom andra områden.

Sammantaget har uppdraget resulterat i ett framtaget förslag på ett indikatorbaserat uppföljningssystem innehållande indikatorer som möjliggör uppföljning av insatsområdena inom reformprogrammets fem fokusområden. Uppdraget har även resulterat i ett framtaget förslag till webbaserad databas samt en kostnadsberäkning av förslaget.

2. Ett nationellt system för uppföljning av segregation

Detta kapitel beskriver de indikatorer som föreslås ingå i uppföljningssystemet för en långsiktig och regelbundet återkommande sektorsövergripande uppföljning av den socioekonomiska segregationen i Sverige samt av den nationella strategin för att minska och motverka segregation.

Kapitlet inleds med en beskrivning av olika kriterier som Delegationen mot segregation har lagt särskild vikt vid i valet av de indikatorer som föreslås ingå i indikatorsystemet. Därefter följer ett antal avsnitt där indikatorerna presenteras och diskuteras närmare. Kapitlet avslutas med ett avsnitt med förslag på indikatorer inom hälsoområdet. Hälsa hänger nära samman med segregationen och de fem prioriterade utvecklingsområdena som omfattas av den nationella strategin.

Vid urval av indikatorer har erfarenheter hämtats från uppföljningssystem inom andra sektorsövergripande områden. Gemensamt för många av dessa är att där används ett varierande antal kvantifierbara mått eller indikatorer som följs upp och uppdateras kontinuerligt.

En mer utförlig beskrivning av samtliga föreslagna indikatorer på områdesnivå finns i Bilaga 1.

2.1. INDIKATORER SOM VERKTYG FÖR UPPFÖLJNING

För att en indikator ska vara användbar och ge en uppfattning om i vilken riktning utvecklingen av en viss företeelse i samhället går ska den uppfylla ett antal statistiska kriterier. De kriterier som Delegationen mot segregation har lagt särskild vikt vid i valet av indikatorer är att:

- de ska belysa relationer som är viktiga för individers jämlika uppväxt- och levnadsvillkor.
- de bör mäta och belysa förhållanden inom respektive utvecklingsområde som är möjliga att påverka och förändra inriktningen på.
- de ska i möjligaste mån kunna brytas ner på DeSO-nivå (Demografiska statistikområden). DeSO är SCB:s nya regionala indelning som kommer att ersätta den tidigare så kallade SAMS-indelningen. Den nya indelningen är rikstäckande och delar in Sverige i närmare 6 000 delområden.
- de ska, där det är möjligt, utgå från statistik på individnivå och med uppdelning efter kön, ålder, socioekonomisk bakgrund och andra betydelsefulla bakgrundsvariabler.

- de ska vara lätta att kommunicera och tillgängliga för relevanta aktörer och målgrupper. De ska med andra ord vara tydliga och relativt få till antalet för att bidra till fokus och överblickbarhet.

Valet av de olika indikatorerna styrs av ovan uppställda riktlinjer och av operationaliseringen av de delmål och insatsområden som lyfts fram i den nationella strategin. Men valet styrs också av tillgången till statistik. Inom det prioriterade utvecklingsområdet arbetsmarknad finns det exempelvis en god tillgång till relevant statistik på områdesnivå (DeSO) jämfört med till exempel områdena som handlar om att bekämpa brottslighet och att stödja det civila samhället.

Det bör avslutningsvis tilläggas att de områden och samhällsfenomen som indikatorerna i denna rapport avser att fånga in och mäta är mångfacetterade och komplexa. De föreslagna indikatorerna gör därför inte anspråk på att vara heltäckande eller uttömmande. Detta är ett ytterligare skäl till varför det behövs kompletterande metoder och indikatorer för att få en helhetsbild av utvecklingen inom respektive prioriterat utvecklingsområde.

2.2. BAKGRUNDSVARIABLER

För att kunna synliggöra skillnader mellan olika grupper i samhället och mellan olika områden och kunna redovisa en mer detaljerad uppföljning av statistiken ska indikatorerna, i den mån det är möjligt, brytas ned på olika bakgrundsvariabler. Delegationen mot segregation föreslår att följande bakgrundsvariabler inkluderas:

1. Kön
2. Ålder
3. Inrikes/utrikes född
4. Svensk och utländsk bakgrund
5. Födelseregion
6. Vistelsetid i Sverige
7. Geografiskt område (riket, län, kommun, aggregerad DeSO, DeSO).

Utöver dessa bakgrundsvariabler bör de föreslagna indikatorerna inom respektive prioriterat område, i den mån det är möjligt, brytas ned även på variablerna utbildningsnivåer och boendeform. Genom detta kan segregationens trender och utveckling synliggöras tydligare.

2.3. SOCIOEKONOMISK SEGREGATION

Som noterades inledningsvis är socioekonomiska faktorer det som bäst kan förklara uppkomsten av segregationsmönster i Sverige. För att undersöka utvecklingen av den socioekonomiska segregationen i Sverige föreslår Delegationen mot segregation att följande indikatorer följs upp över tid:

Tabell 1. Förslag till indikatorer när det gäller den socioekonomiska segregationen

1. Disponibel inkomst per konsumentenhet (median)
2. Andel personer med låg respektive hög disponibel inkomst
3. Andel personer med försörjningsstöd men utan övriga ersättningar
4. Andel biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd
5. Andel hemmaboende barn 0–17 år i familjer med låg inkomststandard
6. Befolkningens utbildningsnivå

De indikatorer som föreslås ovan mäter på olika sätt människors socioekonomiska förutsättningar och har stor inverkan på segregationen. Som påpekades i inledningen till rapporten får sämre ekonomiska förutsättningar och ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd stora konsekvenser för var vi bor, vilket ger skilda förutsättningar när det gäller utbildning och etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden. Det finns också ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och arbetslöshetsnivå. De socioekonomiska förutsättningarna påverkar således många skilda aspekter av den enskildes liv.

2.4. BOENDE OCH SAMHÄLLSSERVICE

Det första delmålet i den nationella strategin handlar om minskad boendesegregation, bra bostäder för alla och stärkt samhällsservice. Fyra insatsområden har knutits till detta delmål. De indikatorer som presenteras i detta avsnitt syftar främst till att följa upp resultaten av insatserna för blandad bebyggelse och stärkt samhällsservice. Skälet till att indikatorer inte har föreslagits inom de andra insatsområdena är främst att det saknas relevant statistik på områdesnivå, vilket är en grundförutsättning för att identifiera trender mellan områden och grupper av områden inom kommunen, samt för att visa tydligare på hur olika områden förhåller sig till varandra. Samtidigt innefattar vissa insatsområden mer ”mjuka värden” som inte låter sig följas upp genom statistik.

Tabell 2. Insatsområden och föreslagna indikatorer inom boende och samhällsservice

DELMÅL	
Minskad boendesegregation, bra bostäder för alla och stärkt samhällsservice	
Insatsområden och föreslagna indikatorer	Exempel på kompletterande indikatorer/metoder som ej kan redovisas på områdesnivå
<p>1. Insatser för blandad bebyggelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Boendeform • Genomsnittlig bostadsarea per person • Andel kvarboende • Kvot mellan förvärvsarbetsande inflyttare och förvärvsarbetsande utflyttare 	<ul style="list-style-type: none"> • Antalet diskrimineringsärenden hos Diskrimineringsombudsmannen • Indikatorer från Bostadsmarknadsenkäten • Tillgång till fritidsaktiviteter och mötesplatser • Tillgänglighet till kollektivtrafik
<p>2. Insatser för en bostadsmarknad öppen för alla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå 	
<p>3. Insatser för förtydligande av det sociala hållbarhetsperspektivet i samhällsplaneringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå 	
<p>4. Insatser för stärkt samhällsservice i områden med socioekonomiska utmaningar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tillgänglighet till förskolor och grundskolor • Tillgänglighet till vårdcentraler • Tillgång till grönområden 	

De fyra första indikatorerna som Delegationen mot segregation föreslår berör boendesegregationen och är relevanta för uppföljning av det första insatsområdet, *insatser för blandad bebyggelse*. I ett område som domineras av en viss typ av upplåtelseform minskar människors valfrihet, vilket kan vara en viktig bakomliggande orsak till att människor som vill byta boendeform flyttar från området. Även hustyper påverkar människors flexibilitet och livssituation. Att bo i stora respektive små flerfamiljshus, eller att bo i radhus eller friliggande villa ger olika grannskapsvillkor, naturkontakt och villkor för socialt umgänge. Hustyper påverkar även tillgängligheten till samhällsservice och har betydelse för vad som uppfattas attraktivt att bo nära (Vetenskapsrådet, 2018).

Boendesituationen har också betydelse för olika aspekter av människors liv. Trångboddheten, som här handlar om den genomsnittliga bostadsarean per person, påverkar exempelvis människors hälsa och gör det svårt för barnen att läsa läxor i lugn och ro och att fritt kunna få leka. Dessutom kan stora omflyttningar till och från områden

med socioekonomiska utmaningar upprätthålla segregationen, bland annat genom att människor med små valmöjligheter och låga inkomster flyttar in och personer med bättre ekonomiska resurser och förutsättningar väljer att flytta ut (jfr. Rojas, 2016).

De tre resterande indikatorerna, tillgänglighet till förskolor och grundskolor, till vårdcentraler samt till grönområden, föreslås för uppföljning av *insatser för stärkt samhällsservice*. Dessa är relevanta av olika skäl. Avståndet till skolan påverkar till exempel hur långa skoldagarna blir, något som på sikt kan påverka elevernas prestationer i skolan och på deras fritid. Tillgängligheten till vårdcentraler är central för en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Tillgången till grönområden är ytterligare en viktig indikator som har betydelse för människors hälsa, men också deras relation och interaktion med varandra. Vistelser i grönområden har en positiv inverkan på människors välbefinnande och hälsa, såväl den fysiska som den psykiska. Därtill kan grönområden även främja socialt deltagande och integration mellan människor. När allmänna grönområden är tillgängliga för alla finns det möjligheter för människor med olika bakgrunder att mötas på lika villkor och knyta informella kontakter.

Behov av kompletterande indikatorer

Som framgår av tabellen ovan finns inga indikatorer föreslagna på områdesnivå för två av de fyra insatsområdena inom det prioriterade utvecklingsområdet boende och samhällsservice. Skälet till detta är att det i dagsläget saknas kvantifierbara indikatorer på områdesnivå som skulle kunna användas för uppföljning av insatser för en bostadsmarknad öppen för alla samt insatser för förtydligandet av det sociala hållbarhetsperspektivet. Det finns därmed behov av kompletterande indikatorer för att följa upp och utvärdera dessa två insatsområden.

Insatser för en bostadsmarknad öppen för alla kan följas upp med indikatorer som visar i vilken utsträckning olika samhällsgrupper har blivit utsatta för diskriminering på bostadsmarknaden. I dagsläget finns dock ingen nationell och återkommande statistik som skulle kunna användas för att ge en samlad bild av bostadsdiskrimineringen i Sverige.

Insatser för förtydligandet av det sociala hållbarhetsperspektivet skulle till viss del kunna följas upp med Boverkets öppna data. Boverket har årligen i uppdrag att följa hur tillämpning och vägledning av plan- och bygglagstiftningen och tillsynsarbetet utvecklas. Även myndighetens Bostadsmarknadsenkät är relevant i sammanhanget. Undersökningen bidrar till en kontinuerlig uppföljning av utvecklingen på bostadsmarknaden samt till att spåra trender och tendenser inför den framtida utvecklingen.

Givet det faktum att det existerande bostadsbeståndet har betydelse för hur boendesegregationen utvecklas finns det ett behov av att beakta ytterligare relevanta aspekter av boendet och bostadsmarknaden för att få en helhetsbild av utvecklingen inom

området. Tillträde till bostadsmarknaden, bostädernas kvaliteter och standard, bostadspriser, hyresnivåer, hur stor andel av bostadsbeståndet som tillhör allmännyttan samt hur de boende upplever situationen i boendet och boendemiljön är alla viktiga aspekter att studera i det långsiktiga arbetet mot segregationen.

Utöver ovan beskrivna indikatorer finns ett behov av att ta fram och inkludera indikatorer i uppföljningssystemet som beskriver medborgarnas tillgång till samhällsservice, såsom bibliotek, polis, kollektivtrafik samt fritidsaktiviteter och mötesplatser. Biblioteken ger förutsättningar för ett offentligt samtal och utgör en mötesplats där medborgarna fritt kan behandla gemensamma angelägenheter och utbyta åsikter. De spelar också en viktig roll som vägledare i sökandet efter information och olika konstnärliga uttryck (Prop. 2012/13:147). Tillgång till kollektivtrafik utgör en viktig förutsättning för att människor ska kunna ta sig till och från jobbet eller för att sköta inköp, fritidsverksamheter och umgänge. Tillgången till fritidsaktiviteter och mötesplatser är också viktiga, inte minst ur ett hälsoperspektiv.

2.5. UTBILDNING

Det andra delmålet handlar om att minska sambandet mellan skolsegregationen och elevers socioekonomiska bakgrund och skolresultat. Elever med olika bakgrund ska ha möjlighet att mötas i skolan. Delmålet ska bland annat uppfyllas genom insatser som bidrar till att höja elevernas resultat och stärka skolans kompensatoriska uppdrag. De kvantitativa indikatorer som föreslås är främst relevanta för att följa upp två insatsområden, insatser som bidrar till likvärdiga förutsättningar inför skolstarten och insatser för att höja elevernas resultat och stärka skolans kompensatoriska uppdrag. Uppföljningen av de resterande tre insatsområdena bör ske med kompletterande indikatorer på nationell nivå.

Tabell 3. Insatsområden och föreslagna indikatorer inom utbildning

DELMÅL	
Skolsegregationen och sambandet mellan elevernas socioekonomiska bakgrund och kunskapsresultat ska minska	
Insatsområden och föreslagna indikatorer	Exempel på kompletterande indikatorer/metoder som ej kan redovisas på områdesnivå
<p>1. Insatser som bidrar till likvärdiga förutsättningar inför skolstarten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andel inskrivna i förskolan 	<ul style="list-style-type: none"> • Skolans elevsammansättning • Lärarnas kompetens (t.ex. lärare med lärarlegitimation och behörighet) • Deltagande i den kommunala vuxenutbildningen • Vuxnas deltagande i yrkeshögskolan och folkhögskolan
<p>2. Insatser som verkar för en allsidig social sammansättning av eleverna i skolan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå 	
<p>3. Insatser för att höja elevernas resultat och stärka skolans kompensatoriska uppdrag</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andel behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram • Genomsnittligt meritvärde från grundskolan • Andelen elever som slutfört gymnasieskolan inom 3, 4 och 5 år • Andelen elever med grundläggande behörighet till universitet och högskola 	
<p>4. Insatser för en meningsfull fritid för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå 	
<p>5. Insatser för att skapa möjligheter för vuxna att utbilda sig för etablering på arbetsmarknaden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå 	

Den första indikatorn, andelen inskrivna i förskolan, är angelägen för uppföljningen av det första insatsområdet, *insatser som bidrar till likvärdiga förutsättningar inför skolstarten*. Att följa upp barnens deltagande i förskoleverksamhet är viktigt då förskolan ska ge alla barn, oavsett bakgrund, likvärdiga förutsättningar inför skolstarten och spelar dessutom en viktig roll för barns allsidiga utveckling. Barn i förskola

tränas till exempel i matematik, språk-, läs- och skrivkunnighet tidigare, vilket ger dem ett stort försprång jämfört med jämnåriga utanför förskolan.

Indikatorerna som mäter behörighet och slutförda gymnasiestudier täcker in det tredje insatsområdet, *insatser för att höja elevernas resultat och stärka skolans kompensatoriska uppdrag*. Utbildning och avslutade studier är den enskilt viktigaste faktorn för människors etableringsmöjligheter i arbets- och samhällslivet. Studier visar exempelvis att studieresultaten i grundskolan har betydelse för studieresultaten på gymnasiet, och därmed för fortsatt etablering på arbetsmarknaden. En studie från Sveriges kommuner och landsting (SKL, 2015) visar att över 60 procent av samtliga födda 1981 som hade låga grundskolebetyg inte fullföljde gymnasieutbildningen.

En avslutad gymnasieutbildning har i sin tur alltmer blivit en inträdesbiljett till arbetslivet. Arbetslösheten bland unga utan avslutad gymnasieutbildning är betydligt högre jämfört med dem som har avslutat en sådan utbildning. Sammanfattningsvis innebär fullföljd gymnasieutbildning fler valmöjligheter då det underlättar för fortsatta studier och förbättrar möjligheterna på arbetsmarknaden i stort (SOU 2018:11). Indikatoren är därför angelägen att följa upp över tid.

Behov av kompletterande indikatorer

Som tidigare nämnts täcker inte föreslagna indikatorer in alla insatsområden inom detta prioriterade utvecklingsområde. Det främsta skälet till det är att det saknas rikstäckande, jämförbara och områdesspecifika data. Detta innebär i sin tur att insatser som verkar för en allsidig social sammansättning av eleverna i skolan, insatser för en meningsfull fritid för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar samt insatser för att skapa möjligheter för vuxna att utbilda sig för etablering på arbetsmarknaden måste följas upp på annat sätt.

Insatser som verkar för en allsidig social sammansättning av eleverna i skolan, som är kopplade till skolegregationen, kan till exempel följas upp genom analyser på skolenhetsnivå med särskilt fokus på skolornas elevsammansättning och lärarnas kompetens. Mycket av denna statistik finns redan hos Skolverket och kan användas för att följa upp detta insatsområde på skolenhetsnivå.

Insatser för en meningsfull fritid för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar, kan på nationell nivå undersökas bland annat genom indikatorer som beskriver ungas deltagande i och tillgång till olika fritidsaktiviteter i områden med socioekonomiska utmaningar. Tillgängligheten och kvaliteten i verksamheten vid fritidsgårdar och öppen fritidsverksamhet för ungdomar är ytterligare aspekter som kan undersökas med mer kvalitativa ansatser.

Insatser för att skapa möjligheter för vuxna att utbilda sig för etablering på arbetsmarknaden kan på nationell nivå bland annat följas upp med den statistik som finns hos SCB om deltagandet i den kommunala vuxenutbildningen. Statistiken som finns kring de vuxnas deltagande i yrkeshögskolan och folkhögskolan kan också användas för att ge en nationell bild av möjligheterna att ta del av utbildningen.

I sammanhanget är det viktigt att påpeka att de indikatorer som föreslås inom detta utvecklingsområde inte ger någon förklaring till varför vissa unga inte fullföljer en gymnasieutbildning utan väljer att avbryta sina studier. Uppföljningssystemet bör därför kompletteras med andra typer av studier som t.ex. fokuserar på omständigheter i skolmiljön och i hemmet samt individuella förutsättningar (t.ex. motivation, trivsel, studietrötthet och sjukdom). Det handlar också om strukturella faktorer och förändringar, som konjunkturläget, arbetsmarknadens utveckling samt reformer inom skolan. Denna kunskap finns redan hos många aktörer. Delegationen mot segregation vill betona vikten av att också beakta dessa och andra relevanta faktorer i arbetet för att lyfta skolorna samt höja kunskapsresultaten och likvärdigheten inom och mellan olika skolor.

2.6. ARBETSMARKNAD

Det tredje delmålet i den nationella strategin är en ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar. De fyra insatsområden som prioriteras inom detta område kan direkt eller indirekt följas upp med de indikatorer som föreslås i det följande. Det handlar om insatser för att öka ungas möjlighet till arbete och studier, insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden samt insatser för att minska och förebygga långtidsarbetslösheten.

Tabell 4. Insatsområden och föreslagna indikatorer inom arbetsmarknad

DELMÅL Ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar	
Insatsområden och föreslagna indikatorer	Exempel på kompletterande indikatorer/metoder som ej kan redovisas på områdesnivå
<p>1. Insatser för att öka ungas möjlighet till arbete och studier:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andel unga som varken arbetar eller studerar 	<ul style="list-style-type: none"> • Olika indikatorer från jämställdhetsstatistiken • Andelen nyanlända i arbete eller studier två år efter avslutad insats inom etableringsuppdraget
<p>2. Insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De föreslagna indikatorerna inom detta område och inom den socioekonomiska segregationen kan redovisas efter könsfördelning. 	
<p>3. Insatser för att minska och förebygga långtidsarbetslöshet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andel långtidsarbetslösa • Andelen förvärvsarbetande • Andel inskrivna arbetslösa 	
<p>4. Insatser för effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De föreslagna indikatorerna kan redovisas efter födelseregion, utrikes och inrikes född, utländsk och svensk bakgrund samt vistelsetid i Sverige. 	

Delegationen mot segregation föreslår sammanlagt fyra indikatorer för uppföljningen av *insatser för att öka ungas möjlighet till arbete och studier* samt *insatser för att minska och förebygga långtidsarbetslöshet*. Att varken arbeta eller studera eller vara långtidsarbetslös påverkar i regel inte enbart den enskildes ekonomiska situation och risken för att långvarigt hamna utanför arbetsmarknaden, utan också etablering i samhällslivet i stort. Att ha ett arbete eller annan meningsfull sysselsättning är, i en djupare mening, en grundläggande förutsättning för människors sociala inkludering och delaktighet i samhället. Arbetslöshet bidrar således i hög grad till segregation samtidigt som förvärvsarbete är en viktig del i lösningen på problemen med segregation. I områden med socioekonomiska utmaningar är förvärvsfrekvensen generellt lägre och långtidsarbetslösheten högre jämfört med andra områden.

Behov av kompletterande indikatorer

Som framgår av tabellen ovan saknas specifika indikatorer på områdesnivå för att följa upp insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden samt insatser för

effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden. Dessa insatsområden kan dock följas upp med indikatorer som finns tillgängliga på nationell nivå.

Insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden kan på nationell nivå bland annat följas upp med ett antal indikatorer som har utvecklats för uppföljning av jämställdhetspolitiken. Statistiken som beskriver samhällsutveckling ur ett jämställdhetsperspektiv visar situationen för kvinnor och män, flickor och pojkar, inom ett stort antal områden. Det handlar bland annat om ekonomisk jämställdhet, jämnfördelning av makt och inflytande samt jämn fördelning av det obetalda hem-omsorgsarbetet. Mycket av jämställdhetsstatistiken är således även relevant i detta sammanhang och kan användas för att ge en nationell och övergripande bild av jämställdheten på arbetsmarknaden.

Insatser för effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden kan bland annat följas upp på nationell och kommunal nivå med hjälp av de återrapporteringar som bland andra Migrationsverket, länsstyrelserna och Arbetsförmedlingen redovisar kring genomförandet av olika insatser för nyanlända. I resultatredovisningen av de genomförda insatserna ingår indikatorer som beskriver nyanländas bosättning och mottagande i en kommun och deltagandet i insatser som främjar etablering.

Insatser för effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden följs upp av Arbetsförmedlingen, framför allt genom att de, två år efter avslutad insats inom etableringsuppdraget, ser hur deltagarna kommit i arbete eller studier. Denna statistik finns nedbruten på kommunnivå och kan användas för att ge en övergripande bild av nyanländas etablering på arbetsmarknaden kopplad till Arbetsförmedlingens insatser.

Dessutom kan insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden och insatser för effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden, indirekt följas upp med hjälp av olika bakgrundsvariabler, såsom kön, vistelsetid i Sverige, samt svensk och utländsk bakgrund.

Med tanke på att arbetsmarknaden är mångfacetterad blir inte urvalet av indikatorer inom detta område heltäckande eller fullständigt. Det finns många aspekter av arbetsmarknaden som inte täcks in av de föreslagna indikatorerna, men som är relevanta att beakta i det långsiktiga arbetet mot segregation. Anställningsform (t.ex. visstidsanställning, tillsvidareanställning), sysselsättningsgrad (del- och heltid), avståndet mellan arbete och bostad, arbetsplatser i området, deltagande i olika etableringsinsatser samt matchning på arbetsmarknaden är exempel på andra indikatorer som kan vara viktiga att undersöka för att belysa ytterligare aspekter av segregation på arbetsmarknaden. Mycket av denna statistik finns redan hos olika aktörer, framförallt hos SCB och Arbetsförmedlingen. För en del av dessa indikatorer saknas dock rikstäckande, jämförbar och områdesspecifik statistik eller så är statistiken svårtillgänglig.

2.7. DEMOKRATI OCH CIVILSAMHÄLLE

Det fjärde delmålet handlar om högt deltagande i allmänna val och i demokratiska processer mellan valen samt förbättrade villkor för civilsamhället i områden med socioekonomiska utmaningar. Målet ska uppfyllas genom insatser för ett högt deltagande i demokratin, insatser för att stärka kulturens roll som främjare av demokratisk delaktighet samt insatser för förbättrade villkor för det civila samhället. Givet bristen på områdesspecifika data, men också karaktären av insatsområdena, täcker de indikatorer som föreslås inom detta område endast in det första insatsområdet, *insatser för ett högt deltagande i demokratin*.

Tabell 5. Insatsområden och föreslagna indikatorer inom demokrati och civilsamhälle

DELMÅL	
Högt deltagande i allmänna val och i demokratiska processer mellan valen samt förbättrade villkor för civilsamhället i områden med socioekonomiska utmaningar	
Insatsområden och föreslagna indikatorer	Exempel på kompletterande indikatorer/metoder som ej kan redovisas på områdesnivå
1. Insatser för ett högt deltagande i demokratin: <ul style="list-style-type: none">• Valdeltagande i riksdagsval• Valdeltagande i landstingsval• Valdeltagande i kommunval• Andel valda och nominerade	<ul style="list-style-type: none">• Statistik från uppföljningen av villkoren för det civila samhället• Statistik om civilsamhället (t.ex. inkomster, utgifter, deltagande i civilsamhället)
2. Insatser för att stärka kulturens roll som främjare av demokratisk delaktighet: <ul style="list-style-type: none">• Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	
3. Insatser för förbättrade villkor för det civila samhället: <ul style="list-style-type: none">• Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	

Ett högt deltagande i de allmänna valen förstärker inte bara legitimitet för det demokratiska styrelseskicket, utan gör också att fler röster och olika perspektiv framträder. Genom valdeltagandet kan människor dessutom påverka samhället och förbättra sin egen livssituation. Mot denna bakgrund är indikatorer som mäter utvecklingen av valdeltagandet högst relevanta för ett uppföljningssystem för segregation och mer specifikt för uppföljning av det första omnämnda insatsområdet.

I skrivande stund finns inga möjligheter att redovisa de föreslagna indikatorerna på områdesnivå. Inför 2018 års val har dock SCB samarbetat med länsstyrelser och Valmyndigheten för att ta fram den första totalräknade statistiken över valdeltagande sedan 1940. Den nya statistiken skulle möjliggöra att följa upp valdeltagandet i olika grupper på lokal nivå. Målsättningen är att även framtida val ska totalundersökas.

Denna undersökning är en viktig förutsättning för att studera och följa upp människors deltagande i demokratin på områdesnivå i hela riket.

Behov av kompletterande indikatorer

Inga indikatorer har föreslagits på områdesnivå för att följa upp insatser för att stärka kulturens roll som främjare av demokratisk delaktighet eller insatser för förbättrade villkor för det civila samhället. Det främsta skälet till det är avsaknaden av statistik på områdesnivå. Det finns dock ett behov av att nyttja indikatorer som finns tillgängliga på nationell nivå för att ge en bild av utvecklingen inom respektive insatsområde.

Insatser för att stärka kulturens roll som främjare av demokratisk delaktighet kan på den nationella nivån bland annat följas upp med indikatorer som finns tillgängliga inom kulturområdet. Myndigheten för kulturanalys undersöker årligen kulturvanor och kulturaktiviteter hos den svenska befolkningen. Kulturvaneundersökningar avser att fånga befolkningens upplevelser och utövande av kultur. Undersökningen omfattar bland annat frågor om kulturvanor, det vill säga hur ofta respondenterna har ägnat sig åt aktiviteter som rör text, bild, musik, museer, dans, teater och annan scenkonst.

Därtill kan insatser för att stärka kulturens roll exempelvis undersökas genom analyser av hur och i vilken utsträckning kulturskolan och biblioteken bidrar till kunskapsförmedling, åsiktsbildning och likvärdiga förutsättningar för deltagande i demokratin och demokratiska processer.

Insatser för förbättrade villkor för det civila samhället kan inte heller följas upp på områdesnivå. Trots att det finns en samstämdhet kring det civila samhällets centrala roll i demokratin och i samhället i stort, inte minst i områden med socioekonomiska utmaningar, är den befintliga statistiken över det civila samhället bristfällig. Ett av skälen till detta är att det inte finns något krav på registrering av ideella föreningar. Samtidigt skyddas den detaljerade statistiken av statistiksekretessen. Dessa och ett antal andra orsaker försvårar olika aktörers ansträngningar att ta fram statistik för det civila samhället och försämrar kvaliteten i statistiken.

Det finns däremot möjlighet att följa upp insatser för förbättrade villkor för det civila samhället på nationellt plan med hjälp av den statistik som samlas in och produceras av ett antal nationella aktörer. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har i uppdrag att årligen följa upp och redovisa villkoren för det civila samhället. Uppdraget genomförs med hjälp av representativa enkätundersökningar som riktas till olika grupper av organisationer i det civila samhället. Statistiken som tas fram ger en bild av villkoren för det civila samhället och utgör ett underlag för regeringens arbete inom politikområdet.

Dessutom har SCB i uppdrag att ta fram statistik om det civila samhället i enlighet med FN:s statistiksystem för satellitträkenskaper om ideella organisationer. I uppdraget ingår att beskriva och redovisa inkomster, utgifter och sparande i det civila

samhället i relation till den totala ekonomin och baserat på befintlig ekonomisk statistik. Statistikredovisningen ska dessutom omfatta befintlig statistik om befolkningens deltagande i civilsamhället.

Samtidigt finns det ett behov av att komplettera indikatorerna inom det första insatsområdet, *insatser för ett högt deltagande i demokratin*, med ett antal ytterligare indikatorer. Detta bland annat i syfte att undersöka trender och förändringar i demokratiskt deltagande mellan valen och för att studera medborgarnas attityder till demokrati över tid. Här kan Delegationen mot segregationens jämförande studie av politiskt deltagande och upplevd delaktighet i demokratin bland invånare i områden med socioekonomiska utmaningar och andra typer av bostadsområden användas som komplement till indikatorssystemet. En sådan nationell återkommande uppföljning, som använder sig av såväl kvantitativa som kvalitativa metoder, bidrar till en ökad förståelse för människors delaktighet i demokrati och upplevelser av frågor som rör segregation på lokal nivå och mellan valen.

2.8. BROTTSLIGHET

Det femte delmålet i strategin handlar om ökad trygghet och minskad brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar. För att detta delmål ska uppfyllas behövs åtgärder vidtas inom sex olika insatsområden och att ett brett samarbete på alla nivåer enligt den nationella strategin. Det handlar om insatser mot organiserad brottslighet och mot narkotika, insatser för barn och unga, insatser för att främja det brottsförebyggandet arbetet, insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt insatser för trygghet.

Som framgår av tabellen nedan har Delegationen mot segregation inte föreslagit några indikatorer på områdesnivå inom detta prioriterade utvecklingsområde. Det främsta skälet till det är att det i dagsläget saknas statistik på områdesnivå som gör det möjligt att över tid följa upp brottslighetens utveckling och omfattning. Den officiella statistik som i dag finns över brottslighet av olika slag redovisas och finns tillgänglig enbart på nationell nivå.

Brottslighetens omfattning och utveckling i samhället är dessutom svår att beskriva och fånga in på ett heltäckande sätt, till och med på nationell nivå. Till exempel är indikatorer inom kriminalstatistiken, som Brottsförebyggande rådet (Brå) ansvarar för, behäftade med ett antal begränsningar. Statistiken över anmälda brott ger en viss indikation på brottslighetens utveckling, men långt ifrån alla brott anmäls och benägenheten att anmäla kan variera över tid och mellan olika brottskategorier. Samtidigt omfattar anmälda brott även händelser som efter utredning kan visa sig vara annat än brott. Vidare redovisar statistiken över misstänkta personer de gärningspersoner som rättsväsendet kunnat identifiera och bedömt vara skäligen misstänkta för brott och inte det faktiska totala antalet gärningspersoner i samhället. Samtidigt kan rättsväsendets prioriteringar också påverka antalet uppdagade brott. Exempelvis är antalet anmälda trafikbrott, narkotikabrott och sexköpsbrott i hög utsträckning beroende av vilka resurser polisen satsar på för att upptäcka dessa brott.

Trots utmaningarna med kriminalstatistiken och övrig statistik inom området anser Delegationen mot segregation att det är angeläget att följa upp brottslighetens omfattning och utveckling i samhället som en del av uppföljningen av segregationens utveckling. Att vara utsatt för brott får en rad följdverkningar på individ-, grupp- och samhällsnivå. Följderna drabbar inte bara den enskilde, utan även familjen, skolan och samhället i stort. Ett brottsoffer kan uppleva allt från ekonomiska förluster och fysiska skador till en känsla av skuld och skam. På samhällsnivå handlar konsekvenserna av brottsligheten om otrygghet och en låg kollektiv förmåga som innebär att gäng och kriminella möter mindre motstånd bland invånarna och därför har lättare att breda ut sig. Det handlar även om att näringsidkare har svårt att bedriva sin verksamhet, eftersom den kan påverkas av kriminell verksamhet. Dessutom kan boende i områden med hög kriminalitet förlora förtroendet för att polisen och andra myndigheter kan förbättra situationen.

Tabell 6. Insatsområden inom brottslighet

DELMÅL Ökad trygghet och minskad brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar	
Insatsområden och föreslagna indikatorer	Exempel på kompletterande indikatorer/metoder som ej kan redovisas på områdesnivå
1. Insatser mot organiserad brottslighet: • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	• Antalet kriminella nätverk • Antalet skjutningar med dödlig utgång • Antalet narkotikarelaterade dödsfall
2. Insatser mot narkotika: • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	• Indikatorer från den Nationella trygghetsundersökningen (t.ex. oro över brottslighet, otrygghet vid utevistelse sen kväll).
3. Insatser för barn och unga: • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	• Socialtjänstens insatser för barn och unga (t.ex. antalet LVU insatser och SoL-utredningar)
4. Insatser för att främja det brottsförebyggande arbetet: • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	
5. Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck: • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	
6. Insatser för trygghet: • Inga indikatorer finns föreslagna på områdesnivå	

Behov av kompletterande metoder och indikatorer

Delegationen mot segregation bedömer att det är befogat och nödvändigt att använda kompletterande indikatorer för att ge en bättre bild av brottsutvecklingen i Sverige. Myndigheten ser därför att den nationella trygghetsundersökningen (NTU), som genomförs årligen av Brå och som innehåller frågor om bl.a. utsatthet för brott och trygghet, bör användas som komplement i uppföljningen av de olika insatsområdena inom utvecklingsområdet. Även om NTU inte täcker alla brottstyper kan dessa undersökningar i vissa fall ge en bättre bild av brottsutvecklingen än exempelvis statistiken över anmälda brott.

Statistiken från NTU kan användas och redovisas på olika sätt för att ge en bättre bild av brottsutvecklingen i landet. Statistiken kan dels redovisas årligen på en övergripande aggregerad nivå, dels kan datainsamlingar från flera år slås ihop för att redovisas på en mer lokal nivå med tillräcklig statistisk säkerhet. Det senare alternativet är möjligt, givet det faktum att urvalet till NTU uppgår till 200 000 respondenter i åldern 16–85 år.

I det följande beskrivs mer specifikt hur NTU och andra källor kan användas för uppföljning av utvecklingen inom respektive insatsområde inom det prioriterade utvecklingsområdet brottslighet.

Insatser mot organiserad brottslighet, kan bland annat följas upp med hjälp av den nationella modellen för kartläggning av kriminella nätverk i landet som Polismyndigheten har fått i uppdrag att ta fram. Kartläggningen ska möjliggöra en bedömning av nätverkens storlek och kapacitet och kunna följas upp årligen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 oktober 2019. Denna återkommande kartläggning skulle eventuellt kunna användas för att få en bättre bild av den organiserade brottsligheten.

Insatsområdet kan dessutom följas upp med de indikatorer som Brå har presenterat inom ramen för ett regeringsuppdrag om förutsättningarna för att ta fram indikatorer kring organiserad brottslighet. Indikatorerna omfattar såväl den organiserade brottslighetens karaktär och omfattning som de resurser rättsväsendet, och särskilt Polismyndigheten, använder för att motverka sådan brottslighet. Bland redovisade indikatorer finns till exempel antalet kriminella nätverk i socialt utsatta områden och antalet skjutningar med dödlig utgång i kriminella miljöer (Brå, 2017).

Insatser mot narkotika kan inte följas upp genom NTU eftersom vissa brottstyper inte räknas som narkotikabrott, exempelvis brott som inte riktas mot enskilda personer. För att få en bild över narkotikabrotten och kunna bedöma måluppfyllelsen inom detta insatsområde kan bland annat statistik från Folkhälsomyndigheten och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) användas. Utvecklingen av narkotikabruket och antalet narkotikarelaterade dödsfall är två relevanta indikatorer som skulle kunna användas.

Insatser för barn och unga kan bland annat följas upp med den statistik som Socialstyrelsen ansvarar för och som visar omfattningen av omedelbara omhändertaganden och placering för vård utanför det egna hemmet enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) för barn och unga i åldern 0–20 år. Registret över insatser för barn och unga innehåller individstatistik med bland annat uppgifter om vårdnadshavare, insatstyp, datum för beslut, placering och avslut, placeringsform, specifikation av SoL respektive LVU och barnets och föräldrarnas födelseland. Utöver detta individregister finns även mängdstatistik avseende öppenvårdsinsatser för barn och unga. Där redovisas mängduppgifter om öppenvårdsinsatser, vårddygn i familjehem och hem för vård eller boende. Eftersom statistiken inom detta insatsområde bygger på registerdata är det tekniskt möjligt att bryta ner statistiken på områdesnivå, men på grund av risken för undanröjande av personuppgifter skulle en majoritet av områden på DeSO-nivå behöva prickas, vilket betyder att resultaten inte kan redovisas.

Insatser för att främja det brottsförebyggande arbetet utgör en viktig förutsättning för att vända utvecklingen inom området. Det finns ett stort antal myndigheter och aktörer som bidrar till måluppfyllelsen avseende regeringens mål för den brottsförebyggande verksamheten, vilket handlar om att minska brottsligheten och att antalet brottsoffer ska bli färre. Brottsförebyggande rådet, Ekobrottsmyndigheten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen hör till de myndigheter inom rättsväsendet som bidrar till måluppfyllelsen. Därutöver är länsstyrelserna och kommunerna viktiga aktörer som bidrar till att uppfylla målet. Mycket kunskap och statistik som kan användas för att värdera resultatet och måluppfyllelsen för den brottsförebyggande verksamheten finns hos dessa aktörer. Här kan till exempel olika indikatorer från NTU användas för att beskriva utvecklingen avseende utsatthet för brott, upplevd trygghet och förtroendet för rättsväsendet. Brå tar också årligen fram en rapport om nuläget och utvecklingsbehov när det gäller det brottsförebyggande arbetet som kan bidra med en bild av hur arbetet bedrivs.

Även insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt insatser för trygghet kan till viss del följas upp med olika indikatorer från NTU. Undersökningen mäter flera olika aspekter av utsatthet för brott och otrygghet, exempelvis upplevelsen av otrygghet vid utevistelse sena kvällar i det egna bostadsområdet, oro över brottsligheten och hur stor påverkan otryggheten har på livskvaliteten. Detta är relevant för uppföljning av utvecklingen inom de två nämnda insatsområdena. Här saknas det dock återkommande undersökningar och statistik som exempelvis belyser de begränsningar som barn och unga upplever i livet.

2.9. HÄLSA

Hälsa är inte ett av de prioriterade utvecklingsområdena i den nationella strategin för att minska och motverka segregation. Området hänger dock nära samman med

segregation och med de frågor som rör densamma. Den senaste lägesrapporten från Socialstyrelsen (2018) visar till exempel att medellivslängden samvarierar med utbildningsnivå. Personer med eftergymnasial utbildning har högst medellivslängd. Att leva i ett område med socioekonomiska utmaningar samvarierar med ökad dödlighet, sämre självskattad hälsa och ökad förekomst av psykiska besvär.

Även om det är svårt att avgöra om det är bostadsområdets egenskaper som orsakar ohälsa eller om individer med högre sjukdomsrisk selekteras in i vissa bostadsområden anser Delegationen mot segregation att det är angeläget att även indikatorer som mäter och berör hälsan inkluderas i ett uppföljningssystem om segregation.

Tabell 7. Föreslagna indikatorer inom hälsoområdet

Föreslagna indikator på områdesnivå	Exempel på kompletterande indikatorer/metoder som ej kan redovisas på områdesnivå
<ul style="list-style-type: none"> • Ohälsotalet 	<ul style="list-style-type: none"> • Återstående förväntad medellivslängd • Indikatorer från den nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor (t.ex. självskattad allmänhälsa, tillit till varandra, psykiskt välbefinnande osv.)

De föreslagna indikatorerna är viktiga för att få en samlad uppfattning om hälsans utveckling i Sverige. Medellivslängd är ett övergripande mått som ofta används för att beskriva hälsa. Det är också ett väsentligt mått på hur välfärdsstater lyckats skapa förutsättningar för bättre livsvillkor, levnadsförhållanden, och levnadsvanor. Även ohälsotalet, som visar antalet utbetalda dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning från socialförsäkringen, ger en indikation om befolkningens hälsoutveckling. Ohälsotalet är dock inte ett mått på ohälsa och dess utveckling kan påverkas av politiska beslut och reformer.

Delegationen mot segregation drar slutsatsen att de nämnda och liknande indikatorer som berör hälsan är viktiga att beakta i det långsiktiga arbetet mot segregation, inte minst givet att ohälsan är mer utbredd i områden med socioekonomiska utmaningar (jfr. Kölegård, 2012).

Behov av kompletterande metoder och indikatorer

Det finns ett behov av att använda kompletterande indikatorer även inom detta område. I Folkhälsomyndighetens årliga nationella folkhälsoenkät, Hälsa på lika villkor, undersöks bland annat människors självskattade allmänna hälsa, tillit till varandra, känsla av trygghet och säkerhet i bostadsområdet samt psykiskt välbefinnande. Alla dessa aspekter är angelägna för människors välmående. Den självskattade hälsan verkar till exempel kunna förutsäga en persons framtida hälsa, både fysiskt och psykiskt. Även Folkhälsomyndighetens enkätundersökningar om skolbarns hälsovanor och miljöhälsan utgör ytterligare relevanta datakällor för uppföljningen av hälsan.

3. Socioekonomisk segregation i utvalda områden

I syfte att ge exempel på hur segregationsstatistiken kan komma att se ut i ett framtida uppföljningssystem har SCB, på uppdrag av Delegationen mot segregation, undersökt den socioekonomiska segregationen i en storstadskommun, en större kommun med en större stad och en mindre kommun med under 10 000 invånare och med en stor andel boende utanför centralorten. Kommunerna ligger geografiskt spridda över tre län.

Karta 1. Utvalda kommuner

Källa: Bearbetningar © SCB, övriga geodata © SCB, Lantmäteriet

BAKGRUND

Inom varje kommun har två områden valts ut för att visa exempel på skillnader som kan finnas med avseende på segregation. De aktuella områdena har definierats med hjälp av DeSO. För att skapa de utvalda områdena i studien har två eller flera DeSO i de utvalda kommunerna grupperats med hänsyn både till befolkningstal och geografiska avgränsningar (se Bilaga 2). De utvalda områden som statistik har tagits fram för och som beskrivs är:

- Stockholms kommun: Rinkeby och Hammarby sjöstad
- Örebro kommun: Vivalla och ett område bestående av Alby, Näsby, Ormesta
- Hofors kommun: Hofors tätort samt övriga delar av kommunen

För Stockholm är det två områden med tydligt olika karaktär som valts ut. Det ena området utgörs av den relativt nya stadsdelen Hammarby sjöstad eller Södra Hammarbyhamnen. Området återfinns i centrala Stockholm och är en del av Södermalm. Största delen av området tillkom i början på 2000-talet men det pågår fortfarande en omvandling av gammal industrimark till bostäder inom området. Hammarby sjöstad utgörs av tio DeSO som grupperats ihop. Rinkeby, som är det andra området i Stockholm i studien, ligger i den nordvästra delen av kommunen. Rinkeby blev egen stadsdel 1965 och är ett utpräglad så kallat ”miljonprogramsområde”. Området Rinkeby har skapats genom att gruppera åtta DeSO.

Även i Örebro har ett ”miljonprogramsområde” valts ut. Stadsdelen Vivalla ligger i Örebro tätorts nordvästra del. Rent geografiskt är området ungefär lika stort som Rinkeby till ytan, men bebyggelsen utgörs till större delen av tvåvåningshus. Vivalla färdigställdes 1970 men mindre förtätning har förekommit senare. För att skapa området Vivalla har fyra DeSO grupperats samman. Det andra området i Örebro kommun ligger i sydöstra delen av Örebro tätort. Där har tre DeSO grupperats ihop till området Alby, Näsby, Ormesta. Alby består till större delen av äldre bebyggelse från 1920- och 1930-talen men även av studentbostäder då Örebro universitet återfinns inom området. Näsby är ett relativt nytt bostadsområde från 2000-talets början och utgörs främst av enfamiljshus. Även Ormesta har mycket nybyggnation med villor och radhus från början på 2000-talet.

Hofors kommun i Gävleborgs län har delats upp på två områden som täcker hela kommunens yta. Hofors tätort är en gruppering av tre DeSO-områden. Hofors är centralorten i kommunen, och i anslutning till Hofors finns även den mindre tätorten Robertsholm, vilken grupperats ihop med Hofors tätort. Övriga delar av Hofors kommun är två DeSO som till största delen utgörs av landsbygd men där den mindre tätorten Torsåker ingår.

EN SAMMANFATTNING AV RESULTATEN

Studien belyser ett antal intressanta skillnader inom och mellan olika områden. I områden som ofta klassificeras som områden med socioekonomiska utmaningar, till exempel Vivalla och Rinkeby, bor nästa alla i hyresrätt, medan de i andra områden bor i bostadsrätter och egna hem. I dessa två områden bor dessutom en större andel barn och unga, fler med förgymnasial utbildning och en större andel utrikes födda.

Områdena i den mindre kommunen Hofors skiljer sig dock från övriga områden genom en betydligt äldre åldersstruktur. I både Hofors tätort och övriga delar av

kommunen bor det fler äldre än yngre personer. Noterbart är att det i tätorten bor fler män än kvinnor i samtliga åldersgrupper utom i den äldsta gruppen och i åldersgruppen 40–44 år. I tätorten var det en större andel utrikes födda jämfört med i övriga delar av Hofors. Överlag är dock skillnaderna mellan Hofors tätort och övriga områden inte lika stora som mellan områdena i de två större kommunerna.

Studien visar dessutom att det skiljer mycket mellan de utvalda områdena när det kommer till andel förvärvsarbete, andel med låg respektive hög inkomst och andel personer med försörjningsstöd. Generellt kan man säga att Rinkeby och Vivalla är lika varandra med avseende på dessa indikatorer. I båda områdena är andelen förvärvsarbete och andelen med hög inkomst betydligt lägre, samtidigt som andelen personer med försörjningsstöd är betydligt högre jämfört med i andra områden.

Vidare visar studien att det finns tydliga samvariationer mellan olika bakgrundsvariabler och socioekonomiska variabler inom respektive områden. Förvärvsfrekvensen är till exempel högst för gymnasialt och eftergymnasialt utbildade jämfört med förgymnasialt utbildade i samtliga områden. Den visar samtidigt att andelen förvärvsarbete är mycket högre i Almby, Näsby, Ormesta och Hammarby sjöstad i respektive utbildningsnivå jämfört med i Vivalla och Rinkeby. Andelen förvärvsarbete är också lägre bland såväl inrikes som utrikes födda i Vivalla och Rinkeby jämfört med inrikes och utrikes födda i andra områden.

Sammanfattat visar studien att det förekommer betydande skillnader mellan olika områden inom respektive kommun och att förhållandena skiljer sig åt mellan olika typer av kommuner. Skillnaderna kvarstår även då hänsyn tagits till olika bakgrundsvariabler, som utbildning, födelseregion och kön.

STUDIENS BETYDELSE FÖR UPPFÖLJNINGSSYSTEMET

De skillnader som belyses i studien har bäring på hur det framtida uppföljningssystemet för segregation kan utformas och utvecklas. Studien visar på vikten av att ha ett uppföljningssystem som är rikstäckande och sektorsövergripande. Som framgick tidigare finns det betydande variationer inom och mellan olika områden, och variationerna kan skifta beroende på om det handlar om storstadskommun, en större kommun med en större stad eller en mindre kommun.

Resultaten visar samtidigt på behovet av att kunna aggregera statistiken för att också synliggöra skillnader och likheter på den mellankommunala och regionala nivån. På den mellankommunala nivån handlar det till exempel både om skillnader mellan stad och landsbygd, mellan grannkommuner som antar olika roller på bostadsmarknaden och mellan kommuner som under en längre tid haft en hög invandring och kommuner som fram till nyligen tagit emot mycket få nyanlända. Dessa faktorer påverkar kommunernas befolkningssammansättning vad gäller bland annat utbildningsnivå,

åldersstruktur, arbetslöshet, inkomstnivåer och andel invånare med utländsk bakgrund. Det påverkar också kommunernas behov och utmaningar kopplat till segregation.

Därtill visar studien på värdet av att kunna bryta ner indikatorerna på flera bakgrundsvariabler i syfte att få en mer detaljerad beskrivning av indikatorerna i fråga. Den visar också att segregationsstatistiken behöver redovisas med stöd av olika redovisningsmetoder, som tabeller, diagram, kartor och annat, för att synliggöra hur utvecklingen i olika indikatorer ser ut och hur olika indikatorer förhåller sig till varandra, men också för att visa hur förhållandena i ett område förändras över tid.

Slutligen visar studien på behovet av att komplettera indikatorssystemet med andra typer av metoder och tillvägagångssätt för att kunna förklara de skillnader och likheter som förekommer inom och mellan olika områden på olika geografiska nivåer.

4. Implementering av uppföljningssystemet

Det uppföljningssystem som föreslås kommer att vara ett viktigt verktyg för en långsiktig och regelbundet återkommande sektorsövergripande uppföljning av segregationen i Sverige. Delegationen mot segregation föreslår därför att uppföljningssystemet ska göras tillgängligt för en bredare målgrupp, såsom beslutsfattare och tjänstemän på olika nivåer, praktiker, forskare och andra aktörer som jobbar med frågor som rör segregation. Dessutom ska uppföljningssystemet kunna vara ett verktyg i genomförandet av övriga uppdrag som Delegationen mot segregation har.

4.1. EN WEBBASERAD DATABAS

För att anpassa uppföljningssystemet till återkommande uppföljning av segregation måste det utformas med funktioner och rutiner för de olika delarna, d.v.s., datainsamling, bearbetning av statistik, beräkning av indikatorer och rapporteringsform.

I förslaget utgörs databasen av en importmodul, en statistikdatabas samt en presentationsmodul. Systemet bygger på att data levereras återkommande från befintliga källor (d.v.s. från officiell statistik som finns tillgänglig hos statistikansvariga myndigheter) och att levererade data bearbetas. När alla data är levererade och bearbetade, startas importmodulen i uppföljningssystemet, varvid filerna kontrolleras och sparas ner i en statistikdatabas. Det sista steget är presentationsmodulen, vilken interagerar med användarna över internet. I presentationsmodulen sker layout som anpassas allt utifrån användarens olika önskemål.

Enligt redovisat förslag ska det vara möjligt att utifrån den webbaserade databasen få indikatorerna presenterade i tabellformat, kartor, grafer eller annat lämpligt format. För att underlätta tolkningen av indikatorerna bör det också finnas en kort förklarande text för samtliga indikatorer. Därtill bör det finnas information om när indikatorn senast uppdaterades och när nästa uppdatering kommer att ske. I den mån det är möjligt ska det också finnas en kort beskrivande text om på vilket sätt indikatorn i fråga är relevant för förståelsen av socioekonomisk segregation. Delegationen mot segregation anser att det är viktigt att den webbaserade databasen har interaktiva funktioner som tillåter användaren att laborera med statistiken utifrån sina egna behov.

Eftersom merparten av de statistiska underlagen som levereras till den webbaserade databasen består av officiell statistik som hanteras av SCB föreslår Delegationen mot segregation att en stor del av bearbetningen av data bör ske av SCB innan leverans till Delegationen mot segregation för redovisning och publicering i webbdatabasen.

Samtidigt är det viktigt att Delegationen mot segregation har tillgång till grunddata för att kunna genomföra fördjupade analyser i frågor som rör segregation.

4.2. FÖRSLAG OCH UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det uppföljningssystem som Delegationen mot segregation föreslår kan göras mer eller mindre avancerat. I en första version av uppföljningssystemet föreslås att dataleverans och bearbetning av data sker manuellt, d.v.s. där data levereras via listor (t.ex. Excel) som därefter läses in och redigeras manuellt genom myndighetens egen bearbetning.

När modellen driftsatts och genomgått en testperiod kan en automatisering av systemet ske om så önskas. Det innebär att data levereras automatiskt från respektive dataleverantör direkt till databasen. I detta fall behöver ingen inläsning eller redigering ske manuellt annat än viss kvalitetssäkring av inkomna data. Systemet kan även kompletteras med verktyg som möjliggör visualisering av trender på ett betydligt mer användarvänligt och inspirerande sätt än vad som kan ske i uppföljningssystemets grundutförande

Delegationen mot segregation bedömer att det i dagsläget inte är motiverat med en automatisering av uppföljningssystemet och inte heller aktuellt att komplettera med ytterligare verktyg för visualisering, men föreslår att en stegvis utveckling av uppföljningssystemet bör ske. En stegvis utveckling motiveras framförallt av att systemet bör utvecklas i en iterativ process tillsammans med användarna för att uppnå avsedd nytta och att kostnaden för en automatisering bör analyseras relativt nyttan.

4.3. ÖVRIG IMPLEMENTERING

Inför implementeringen av uppföljningssystemet behöver indikatorerna förberedas och kontrolleras. I detta arbete ingår en analys av huruvida varje indikator går att redovisas nedbruten utifrån respektive bakrundsvariabel samt huruvida indikatorn går att redovisas utifrån DeSO-nivå eller om en större nivåindelning är nödvändig. Delegationen mot segregation anser att förberedelsen och kontrollen av indikatorerna bör göras av SCB.

Utöver löpande uppdateringar av indikatorernas utveckling på webbplatsen kan det finnas behov av att publicering av indikatorernas utveckling även göras i tryckt format så att informationen sprids till en bred skara av relevanta aktörer. Som exempel skulle indikatorerna och deras utveckling kunna redovisas i en årlig publikation utifrån olika temaområden som sammanställs av Delegationen mot segregation där även andra kompletterande datakällor skulle kunna användas som underlag i mer fördjupade analyser.

4.4. TIDSPLAN, KOSTNADSUPPSKATTNINGAR OCH TIDSÅTGÅNG

Delegationen mot segregation har gjort en preliminär uppskattning av kostnaderna för utvecklingen av webbdatabasen enligt ovan redovisat förslag. Förslaget bygger på att utvecklingsarbetet sker stegvis inom ramarna för ett projekt som i sin tur ska leda till ett driftsatt och funktionellt uppföljningssystem enligt följande tre steg: *förberedande aktiviteter, upphandling* och *införandeprojekt*. Varje kolumn i bilden nedan motsvarar en veckas kalendertid. Uppskattningsvis kommer det att ta tolv månader från att beslut fattas till dess att en första version av uppföljningssystemet kan anses vara implementerat.

Tabell 8. Införande av uppföljningssystemet

Förberedande aktiviteter												
Request för information, RFI												
Användaranalys												
Riskanalys												
Upphandling												
Kravspecificering												
Övriga upphandlingsunderlag												
Upphandling												
Utvärdering anbud												
Införandeprojekt												
Start ->												
Utveckling (leverantörens ansvar) ->												

Förberedande aktiviteter

För att upphandlingen ska bli så bra som möjligt föreslås att steg 1 inleds med en RFI (Request for information) där leverantörerna ges möjlighet att komma med synpunkter och tips inför kravspecifikation och upphandling. Steg 1 innebär även att vissa analyser genomförs, såsom risk- och användaranalys. Kostnaden för de förberedande aktiviteterna uppskattas till 200 000 kronor och avser externt stöd.

Upphandling

Inför upphandlingen tas en kravspecifikation fram samt övriga upphandlingsunderlag. Sammanställning av upphandlingsunderlag och genomförande av upphandlingen kan inledas så snart aktiviteterna i steg 1 är genomförda. Aktiviteten avslutas med utvärdering av anbud. Kostnaden för upphandlingssteget uppskattas till 250 000 kronor och avser externt stöd samt juridiskt stöd.

Utvecklings- och införandeprojekt

Införande av uppföljningssystemet (tjänsten) föreslås ske i projektform enligt en definierad projektstyrningsmodell. Införandet projektleds med egen personal. Utvecklingen av tjänsten för uppföljningssystemet sker även det i projektform, men genomförs (projektleds) av leverantören. Utvecklingsprojektet beräknas pågå upp emot sex månader från avtalstecknande till påbörjan av leveranstester. Utvecklingsprojektet pågår parallellt med införandeprojektet. Kostnaden för införandeprojektet uppskattas till 1 750 000 kronor och avser externt stöd i form av projektledartid för utvecklingsdelen samt juridiskt stöd.

Kostnadsberäkning summerat

Summerat uppgår utvecklingskostnader av en webbportal för databasen och data för indikatorerna till cirka 2 200 000 kronor. Kostnadsberäkningen bygger på att uppföljningssystemet upphandlas som en tjänst där ansvaret för utveckling, förvaltning, drift samt val av teknisk lösning ligger hos leverantören.

Årlig kostnad för tjänsten uppskattas till 150 000 kronor. Kostnaden inkluderar även externt stöd i samband med viss vidareutveckling och förvaltning av uppföljningssystemet. Kostnader för framtida drift är avhängiga av arbetet med att en detaljerad kravspecifikation påbörjas och kommer bland annat bero på valt användargränssnitt samt hur ofta dataleveranser förväntas ske.

Tabell 9. Kostnader

Implementeringssteg	Kostnader (SEK)
Förberedande aktiviteter	200 000
Upphandling	250 000
Införandeprojekt	1 750 000
<i>Total</i>	2 200 000

Årlig drift	Kostnader (SEK)
<i>Total</i>	150 000

Kostnader för vidareutveckling av uppföljningssystemet

Om uppföljningssystemet ska vidareutvecklas från grundutförandet till ett utförande där dataleverans automatiseras beräknas utvecklingskostnaderna öka med 150 000 kronor, medan den årliga kostnaden beräknas öka med 10 000 kronor i form av licenskostnader.

Om ytterligare utveckling ska ske, så att uppföljningssystemet även kompletteras med verktyg för visualisering, krävs en särskild utredning. Delegationen mot segregation kan inte göra någon kostnadsberäkning för ett sådant alternativ i detta skede.

Tidsåtgång och kostnad för SCB

I kostnadsberäkningen hittills har inga kostnader för dataleverans eller extern databehandling tagits med. Delegationen mot segregation föreslår att en stor del av bearbetningen ska ske av SCB innan leverans sker för redovisning och publicering på webbdatabasen. Delegationen mot segregation ser antingen att SCB ges ett särskilt uppdrag för detta genom regleringsbrev, alternativt att denna kostnad läggs till kostnadsberäkningen för uppföljningssystemet. Delegationen mot segregation behöver föra ytterligare dialog med SCB för mer information och underlag innan någon uppskattad tidsåtgång eller kostnad kan presenteras. Delegationen mot segregation förordar dock alternativet där SCB ges särskilt uppdrag genom regleringsbrev och lämnar detta som förslag.

De indikatorer som föreslås kommer i huvudsak att baseras på registerdata och befintliga källor och förväntas inte generera några extra kostnader. Den registerbaserade statistik som gör det möjligt att över tid följa unga som varken arbetar eller studerar har emellertid i dagsläget ingen säkerställd långsiktig finansiering. I slutbetänkandet av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2018:11) föreslås att SCB ska få i uppgift att ta fram dessa registerdata samt att regelbundet leverera dessa uppgifter till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Delegationen mot segregation stödjer detta förslag och presenterar därför ingen kostnad för detta i kostnadsberäkningen av uppföljningssystemet.

Tidsåtgång för egen personal

Utöver de ovan redovisade kostnadsberäkningarna tillkommer kostnader för myndighetens egen personal. Delegationen mot segregation kommer under 2019 att behöva avsätta intern arbetstid för utveckling och implementering av uppföljningssystemet samt tid för statistikbearbetning. Myndigheten kommer även att behöva avsätta intern arbetstid för egen bearbetning och analys av indikatorernas utveckling samt för tillgängliggörande av statistiken, t.ex. genom publicering i skrift. Delegationen mot segregation uppskattar den interna arbetstiden till en och en halv årsarbetskraft (ca 2 800 timmar) under 2019.

För år 2020 och framåt räknar Delegationen mot segregation med att behöva avsätta intern arbetstid motsvarande en årsarbetskraft (ca 1 900 timmar) årligen. I den årliga interna arbetstiden ingår underhåll och viss vidareutveckling av uppföljningssystemet och dess indikatorer samt egen bearbetning och analys av indikatorernas utveckling samt för tillgängliggörande av statistiken.

REFERENSER

- Brottsförebyggande rådet (2017). *Indikatorer för organiserad brottslighet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Kulturdepartementet (2018). *Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation*. Stockholm: Kulturdepartementet, Regeringskansliet.
- Kölegård, M. L. (2012). Boendesegregation, grannskap och hälsa. I *Den orättvisa hälsan: Om socioekonomiska skillnader i hälsa och livslängd* (ed) Mikael Rostila, Susanna Toivanen, Stockholm: Liber.
- Massey, D. S., & Denton, N. A. (1988). The dimensions of residential segregation. *Social Forces*, 67 (2), 281–315.
- Regeringen (2016). *Långsiktigt reformprogram för minskad segregation år 2017–2025*. <https://www.regeringen.se/contentassets/94760eec95e04a45b0a1e462368b0095/langsiktigt-reformprogram-for-minskad-segregation-ar-2017-2025.pdf>. [2017-07-77].
- Regeringens proposition 2012/13:147 (2012). *Ny bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet, Regeringskansliet.
- Rojas, C. (2016). *15 myter om miljonprogrammen: förenklingar och förutfattade meningar som påverkar planering och förnyelse*. (Version 1, 2016-04-08). Stockholm: Arkus.
- Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (2018). *Vårt gemensamma ansvar: för unga som varken arbetar eller studerar* (SOU 2018:11). Stockholm: Norstedts juridik.
- Sveriges kommuner och landsting (2015). *Barnavårdskarriärer – en studie av risktecken och insatser för unga vuxna som varit föremål för omfattande interventioner från socialtjänst, skola och hälso- och sjukvård*.
- Vetenskapsrådet (2018). *Svensk forskning om segregation – en kartläggning*.

Bilaga 1: en detaljerad beskrivning av indikatorerna

SOCIOEKONOMISK SEGREGATION

Indikatornamn

Disponibel inkomst per konsumentenhet (median)

Beskrivning

Medianvärdet av individens disponibla inkomst omräknat till antal prisbasbelopp. Individens disponibla inkomst består av summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar. Inkomsten beräknas för varje individ. Transfereringar som riktas mot ett helt hushåll, t.ex. bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd, ingår i inkomsten men delas upp mellan de två vuxna i sammanboende hushåll.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, Inkomst- och taxeringsregistret (IoT)	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2016, data för 2017 blir tillgängliga i januari 2019

Indikatornamn

Andel personer med låg respektive hög disponibel inkomst

Beskrivning

Låg disponibel inkomst avser andel av befolkningen med en disponibel inkomst (per konsumtionsenhet) lägre än 60 procent av medianinkomsten. Definieras av EU som andel av befolkningen som har en inkomst som kan medföra *risk för fattigdom*. Hög inkomst innebär en inkomst som är minst 200 procent av medianinkomsten.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2016, data för 2017 blir tillgängliga i januari 2019

Indikatornamn

Andel personer med försörjningsstöd men utan övriga ersättningar

Beskrivning

Täljaren består av personer som under det senaste kalenderåret har haft försörjningsstöd i minst tio månader, men varken haft arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, sjukpenning eller rehabiliteringspenning eller sjuk- och aktivitetsersättning och vars sammanlagda förvärvsinkomst, inkl. ersättning från arbetsmarknadspolitiska åtgärder, varit mindre än gränsen för sjukpenninggrundande inkomst. Nämnaren består av befolkningen. Ålder 20–64 år

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Socialstyrelsen, register över ekonomiskt bistånd	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2016, data för 2017 blir tillgängliga i januari 2019

Indikatornamn

Andel biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd

Beskrivning

Långvarigt ekonomiskt bistånd innebär bistånd 10–12 månader under året. För att definieras som mottagare av ekonomiskt bistånd ska minst en utbetalning ha skett under det kalenderår som redovisas.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Socialstyrelsen, register över ekonomiskt bistånd	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017**Indikatornamn**

Andel hemmaboende barn 0–17 år i familjer med låg inkomststandard

Beskrivning

Låg inkomststandard har ett hushåll där den disponibla inkomsten är lägre än hushållets baskonsumtion (riksnorm för försörjningsstöd, schabloniserad boendeutgift, hushållsel, barnomsorgsutgift, lokala resor, fack- och A-kasseavgift samt hemförsäkring). Inkomststandard är hushållets disponibla inkomst/hushållets baskonsumtion.

Måttet beskriver alltså hur väl hushållets inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som boende, hemförsäkring, barnomsorg, lokala resor och så vidare. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala för dessa levnadsomkostnader.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, inkomst- och taxeringsregistret (IoT)	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2016, data för 2017 blir tillgängliga i januari 2019**Indikatornamn**

Befolkningens utbildningsnivå

Beskrivning

Uppgiften om utbildningsnivå avser personens högsta utbildning. Utbildning klassificeras enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN).

Med förgymnasial utbildning avses förgymnasial utbildning 9 år (motsvarande) och förgymnasial utbildning kortare än 9 år. I gymnasial utbildning ingår 3-årig men även högst 2-årig gymnasial utbildning. I eftergymnasial utbildning ingår eftergymnasial utbildning kortare än 3 år, eftergymnasial utbildning 3 år eller längre samt forskarutbildning.

Utbildningsregistret (UREG) har till version 2001-01-01, avseende året 2000, genomgått större kvalitetshöjande förändringar, vilket leder till ett tidsseriebrott och gör att jämförelser med tidigare versioner av registret måste göras med stor försiktighet.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, Utbildningsregistret	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017

BOENDE OCH SAMHÄLLSSERVICE

Indikatornamn

Boendeform

Beskrivning

Lägenheternas upplåtelseform (hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt) tillsammans med hustyp (småhus, flerbostadshus, övriga hus och specialbostäder) samt lägenhetskategori (vanlig bostad eller specialbostad) bildar tillsammans boendeformen. Lägenheternas upplåtelseform (hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt) utgår från ägarförhållandet och inte hur de boende förfogar över lägenheterna.

Småhus – äganderätt: Småhus med äganderätt avser lägenheter i småhus (friliggande en- och tvåbostadshus samt par-, rad- och kedjehus) som ägs av fysiska personer eller dödsbon.

Småhus – bostadsrätt: Småhus med bostadsrätt avser lägenheter i småhus (friliggande en- och tvåbostadshus samt par-, rad- och kedjehus) som ägs av bostadsrättsföreningar eller bostadsföreningar (en äldre boendeföreningsform som existerade innan bostadsrättslagen introducerades 1930).

Småhus – hyresrätt: Småhus med hyresrätt avser lägenheter i småhus (friliggande en- och tvåbostadshus samt par-, rad- och kedjehus) som ägs av andra än fysiska personer, dödsbon, bostadsrättsföreningar eller bostadsföreningar.

Flerbostadshus – hyresrätt: Flerbostadshus med hyresrätt avser lägenheter i flerbostadshus som inte är ägarlägenheter och som ägs av andra än bostadsrättsföreningar eller bostadsföreningar.

Flerbostadshus – bostadsrätt: Flerbostadshus med bostadsrätt avser lägenheter i flerbostadshus som ägs av bostadsrättsföreningar eller bostadsföreningar (en äldre boendeföreningsform som existerade innan bostadsrättslagen introducerades 1930).

Övrigt boende: I övrigt boende ingår lägenheter i flerbostadshus med äganderätt (ägarlägenheter) och lägenheter i byggnader som inte är avsedda för enbart bostadsändamål men ändå innehåller vanliga bostadslägenheter, t.ex. byggnader avsedda för verksamhet eller samhällsfunktion.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, lägenhetsregistret	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017

Indikatornamn

Genomsnittlig bostadsarea per person

Beskrivning

Genomsnittlig bostadsarea per person avser bostadens area (kvadratmeter) delad på antal personer som är folkbokförda på lägenheten.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, lägenhetsregistret	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017

Indikatornamn

Andel kvarboende

Beskrivning

Antalet folkbokförda den 1 januari och som fortfarande är folkbokförda inom området den 31 december samma år, dividerat med folkmängden den 1 januari. Personer som inte är kvarboende har antingen flyttat ut från området eller avlidit.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, registret över totalbefolkningen (RTB)	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017**Indikatornamn**

Kvot mellan förvärsarbetande inflyttare och förvärsarbetande utflyttare

Beskrivning

Täljaren består av antalet förvärsarbetande inrikes inflyttare multiplicerat med 100. Nämnaren består av antalet förvärsarbetande inrikes utflyttare. Om kvoten är större än 100 innebär det att antalet förvärsarbetande är större bland dem som flyttat in i området (länet, kommunen och grupperad DeSO) än bland dem som flyttat ut från området. Om kvoten är under 100 innebär det istället att antalet förvärsarbetande är mindre bland dem som flyttat in i området än bland de som flyttat ut från området. Kvoten beräknas för dem som var mellan 20 och 64 år och enligt den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) var förvärsarbetande i november samma år som flytten.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS)	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017**Indikatornamn**

Tillgänglighet till förskolor och grundskolor

Beskrivning

Indikatorn består av två underindikatorer. En av dessa beskriver tillgänglighet till närmaste grundskola för elever i årskurs 1–6 (7 – 12 år), och den andra ska beskriva tillgängligheten till förskolor för barn i 1–5 år.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Tillväxtverket, Skolverket	Årligen	Möjligt efter kvalitetssäkring av geografiska lägen för verksamheter. Kräver arbetsinsats från SCB:s sida.

Senast tillgänglig statistik: 2018

Indikatornamn

Tillgänglighet till vårdcentraler

Beskrivning

Med vårdcentral avses en vårdmottagning med allmänläkare som ingår i ett vårdvalssystem för primärvården. Indikatorn mäter avståndet i tid till den närmaste vårdcentralen.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Socialstyrelsen, Tillväxtverket	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2018**Indikatornamn**

Tillgång till grönområde

Beskrivning

Indikatorn visar uppgifter om befolkning med grönområden inom 200 meter från bostaden. Grönområde definieras som ett område av sammanhängande grönytor som uppgår till minst 0,5 hektar och som är allmänt tillgängligt. Bostadens läge bestäms av platsen för folkbokföringsadressen. Avståndsberäkningen utgår från fågelavståndet och tar inte hänsyn till fysiska barriärer i form av vatten, större vägar och järnvägar.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB	Var tionde år	Finns enbart för tätorter över 30 000 invånare. Från nästa år finns nationella marktäckedata via satellitdata som skulle kunna användas för att utöka den här indikatorn till att vara rikstäckande. Kräver arbetsinsats från SCB:s sida.

Senast tillgänglig statistik: 2010, nästa publicering 2019-12-05

UTBILDNING

Indikatornamn

Andel inskrivna barn i förskolan

Beskrivning

Indikatorn beskriver andelen barn i åldern 1–5 år som är inskrivna i förskolan.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Skolverket	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017**Indikatornamn**

Andel behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram

Beskrivning

Indikatorn visar andelen elever i årskurs 9 behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram. För behörighet krävs lägst betyget godkänd i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt godkända betyg i ytterligare fem ämnen.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Skolverket	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017

Indikatornamn

Genomsnittligt meritvärde från grundskolan

Beskrivning

Meritvärdet beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg och för 17 ämnen för elever som läst moderna språk som språkval. Elevens betyg omvandlas till betygsvärdena (E=10, D=12.5, C=15, B=17.5, A=20 samt tidigare G=10, VG=15, MVG=20), och de bästa 16 ämnena summeras. Om eleven har godkänt betyg i moderna språk som språkval är det ett 17:e ämne i meritvärdet. Det högsta möjliga meritvärdet för elever som läst 17 ämnen är 340 poäng och för elever som läst 16 ämnen 320. Även om eleven fått betyg i färre ämnen än 16 kan betyget moderna språk som språkval räknas till meritvärdet, men då kan eleven inte komma upp i det maximala meritvärdet 340 poäng.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Skolverket	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017**Indikatornamn**

Andelen elever som slutfört gymnasieskolan inom 3, 4 och 5 år

Beskrivning

Indikatorn visar genomströmningen för ungdomar som ett givet år börjat gymnasieskolan. I statistikredovisningen avser begreppet "slutfört" samtliga elever som läst ett fullständigt nationellt program, är betygsatta i kurser om 2500 poäng och sedan fått en examen eller ett studiebevis. Gränsen 2500 poäng, d.v.s. ett fullständigt nationellt program, innebär att samtliga elever med examen och studiebevis om 2500 betygsatta poäng innefattas i begreppet "slutfört" och redovisas. Elever som får studiebevis från reducerade program eller är betygsatta i färre än 2 500 poäng ingår inte i redovisningen av begreppet "slutfört".

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Skolverket, SCB	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017**Indikatornamn**

Andelen elever med grundläggande behörighet till universitet och högskola

Beskrivning

Täljaren består av personer avgångna från gymnasiet år t och som var folkbokförda i grupperat DeSO vid utgången av år t-1 och då hade behörighet till högskolan. Nämnaren består av personer avgångna från gymnasiet år t och som var folkbokförda i grupperat DeSO vid utgången av år t-1. För åren 2014 och framåt räknas elever som avgångna om de år t har tagit en gymnasieexamen eller fått ett studiebevis där de blivit betygssatta, enligt GY 2011. För åren fram till 2013 räknas elever som avgångna om de slutfört gymnasieskolan antingen med mål- och kunskapsrelaterade betyg eller omdöme.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Skolverket	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017

ARBETSMARKNAD

Indikatornamn

Andel unga som varken arbetar eller studerar

Beskrivning

För att räknas till gruppen som varken arbetar eller studerar skall individen under ett helt kalenderår

- ej haft inkomster över ett basbelopp
- ej haft studiemedel, varit utbildningsregistrerad eller studerat vid SFI mer än 60 timmar
- ej arbetspendlat till Norge eller Danmark.

En begränsning är att statistiken, då den bygger på registerdata, endast kan redovisas med omkring två och ett halvt års eftersläpning. Temagruppen Unga i arbetslivet, som numera är ett avslutat projekt, och MUCF har finansierat uppföljning av indikatorn. För att exkludera unga som arbetar i Norge och Danmark från statistiken används gränsregional statistik. För denna saknas långsiktig finansiering. Alternativa statistiska modeller som finns bygger på enkätundersökningar och är mindre träffsäker än den modell som Temagruppen utvecklat.

I slutbetänkandet av samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2018:11) föreslås att SCB ska få i uppgift att ta fram denna registerdata samt att regelbundet leverera dessa uppgifter till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Delegationen mot segregation stödjer detta förslag och presenterar därför ingen kostnad för detta i kostnadsberäkningen av uppföljningssystemet.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
MUCF, SCB	Årligen, eftersläpning med ca 2–3 år	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2014

Indikatornamn

Andel långtidsarbetslösa

Beskrivning

Indikatorn anger om en person klassas som långtidsarbetslös den senaste inskrivningsperioden. För att klassas som långtidsarbetslös ska man ha varit arbetslös i minst sex månader för arbetslösa 25 år eller över 100 dagar för arbetslösa under 25 år.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, STATIV	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017

Indikatornamn

Andel förvärvsarbetande

Beskrivning

Förvärvsarbetande befolkning utgörs av personer som är folkbokförda i Sverige den 31 december undersökningsåret och som har klassats som förvärvsarbetande i november i samband med SCB:s avgränsning av förvärvsarbete. Även personer som är folkbokförda i Sverige och som arbetar i svenska företag utomlands eller på havet på svenskregistrerade båtar ingår i populationen.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017**Indikatornamn**

Andel inskrivna arbetslösa

Beskrivning

Täljaren består av personer som någon gång under året registrerats som öppet arbetslösa i sökandekategori för öppen arbetslöshet. Nämnaren består av befolkningen i åldern 20–64 år

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB, STATIV	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2017

DEMOKRATI OCH CIVILSAMHÄLLE

Indikatornamn

Valdeltagande i allmänna val

Beskrivning

Antalet röstande dividerat med antalet röstberättigade. I val till riksdagen är endast svenska medborgare röstberättigade.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Valmyndigheten, SCB	Vart fjärde år	Från och med 2018 års val

Senast tillgänglig statistik: Data för valet 2018 blir tillgängliga i juni 2019**Indikatornamn**

Andel valda och nominerade

Beskrivning

Antalet valda, de vid allmänna val folkvalda kandidaterna, dividerat med hela befolkningen 18 år och äldre (även de som inte uppfyller villkoren för att kunna väljas).

Antalet nominerade dividerat med hela befolkningen 18 år och äldre (även de som inte uppfyller villkoren för att kunna väljas).

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
Valmyndigheten, SCB	Vart fjärde år	Från och med 2018 års val

Senast tillgänglig statistik: Data för valet 2018 blir tillgängliga i mars 2019

HÄLSA

Indikatornamn

Ohälsotal

Beskrivning

Ohälsotalet är ett mått på utbetalda dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjukersättning/aktivitetsersättning (förtidspension/sjukbidrag) från socialförsäkringen relaterat till antal registrerade försäkrade (befolkningen) 20–64 år.

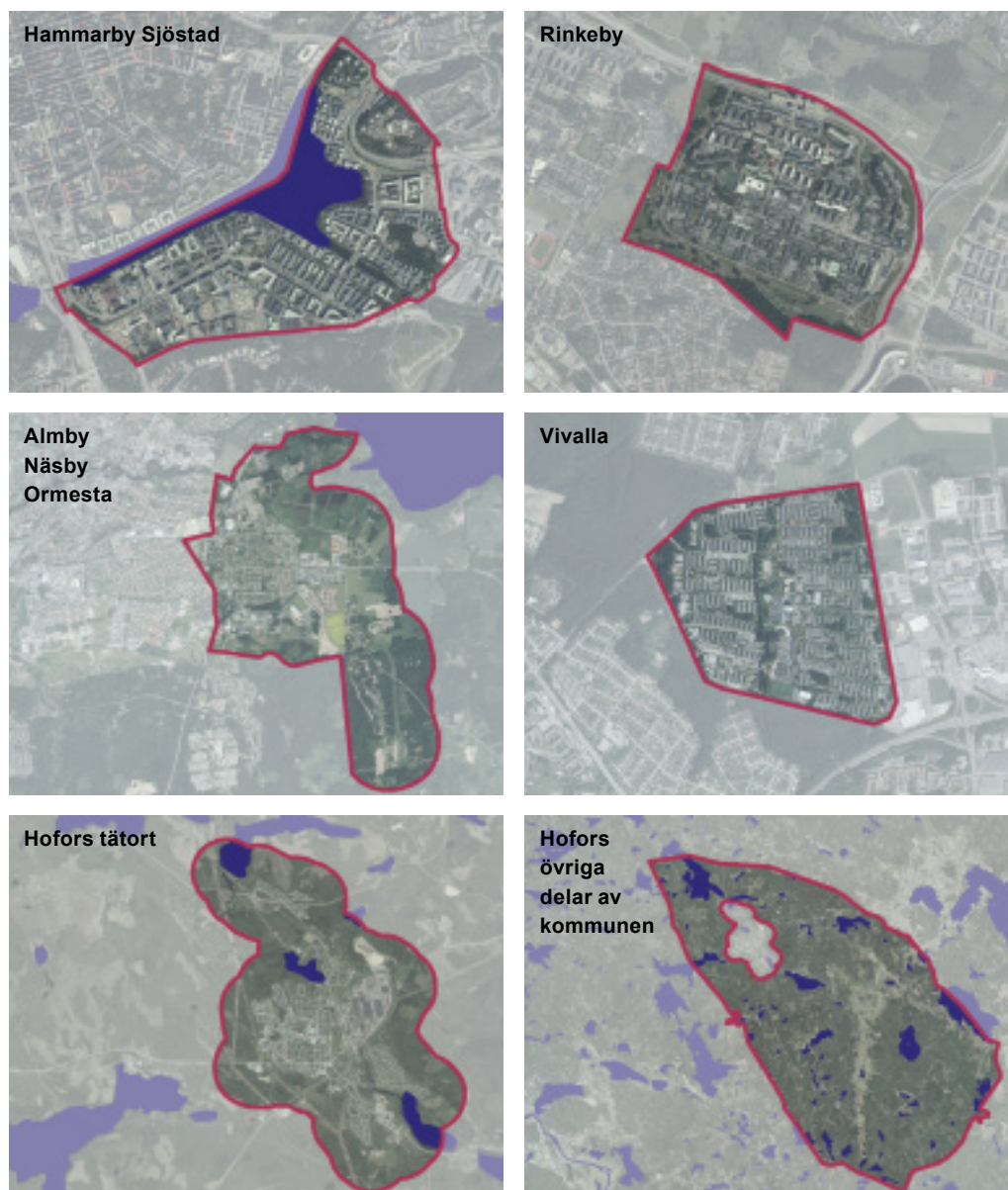
Alla dagar är omräknade till nettodagar, till exempel blir två dagar med halversättning en dag. Ohälsotalet beskriver alltså det genomsnittliga antalet dagar per person som betalats ut från socialförsäkringen. De första 14 dagarna av en sjukperiod, vilka betalas av arbetsgivaren, ingår inte.

Källa	Periodicitet	Tillgängligt på DeSO-nivå?
SCB	Årligen	Ja

Senast tillgänglig statistik: 2016, data för 2017 blir tillgängliga i april 2019

Bilaga 2: socioekonomisk segregation i utvalda områden

Karta 1. Områdenas geografiska utbredning

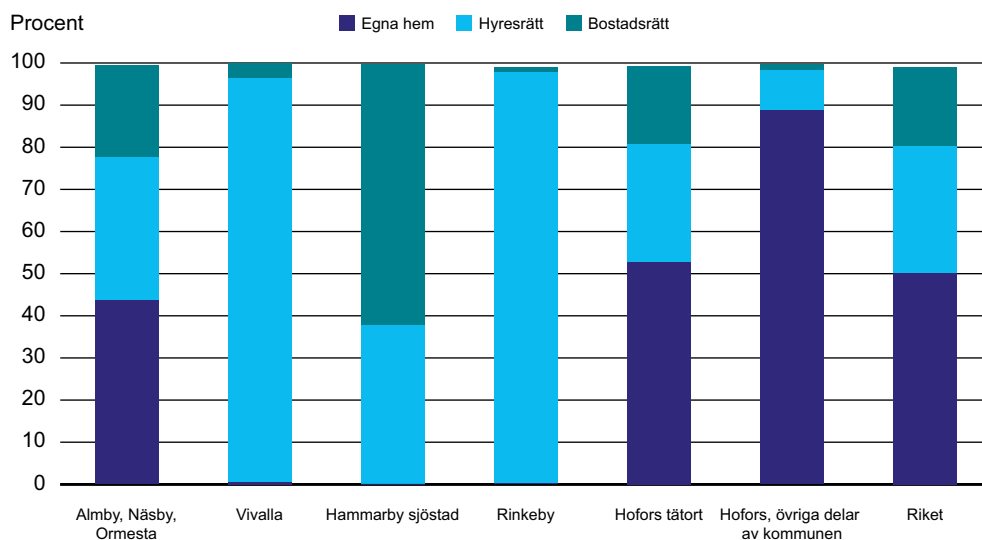
Källa: Bearbetningar © SCB, övriga geodata © SCB, Lantmäteriet

STATISTIK FÖR UTVALDA INDIKATORER

1. Boendeform

Fördelningen av personer efter boendeform i respektive område och boendeformerna skiljer sig markant åt. I Almby, Näsby, Ormesta bor 44 procent i eget hem, 34 procent i hyresrätt och 22 procent i bostadsrätt. I Vivalla och Rinkeby bor nästan alla i hyresrätt. I Hammarby sjöstad bor lite drygt 60 procent i bostadsrätt och nästan 40 procent i hyresrätt. I Hammarby sjöstad och Rinkeby bor ingen i eget hem, i Vivalla bor ett fåtal i eget hem. I Hofors tätort bor drygt hälften i eget hem, 28 procent i hyresrätt och nästan var femte person i bostadsrätt. Fördelningen av personer per boendeform i Hofors tätort är väldigt lik fördelningen i riket som helhet. I övriga delar av Hofors kommun bor nästan nio av tio i eget hem och en av tio i hyresrätt.

Diagram 1. Andel personer per boendeform och område 2016

Källa: SCB

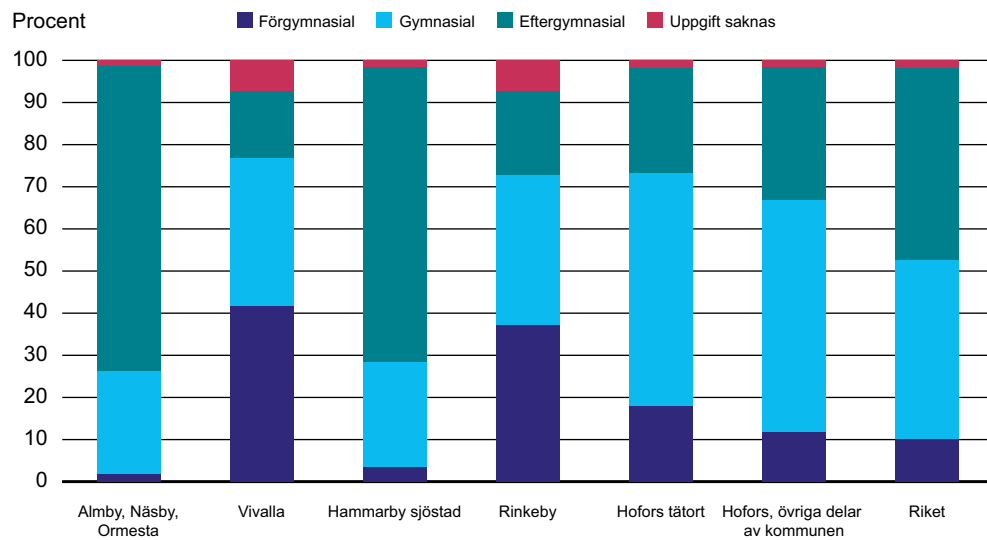
2. Utbildningsnivå

Utbildningsnivån skiljer sig mycket mellan vissa av områdena. I Vivalla och Rinkeby har befolkningen likartad utbildningsnivå med stor andel personer med förgymnasial utbildning. I Vivalla har 42 procent av kvinnorna en förgymnasial utbildningsnivå, och motsvarande andel av männen är 37 procent. Samtidigt är likheten stor mellan Almby, Näsby, Ormesta och Hammarby sjöstad. I båda områdena har två av tre personer en eftergymnasial utbildning medan andelen i Vivalla och Rinkeby är knappt 20 procent.

I Hofors tätort och övriga delar av Hofors har en majoritet av befolkningen gymnasial utbildningsnivå. Andelen med eftergymnasial utbildning är högre bland kvinnor än

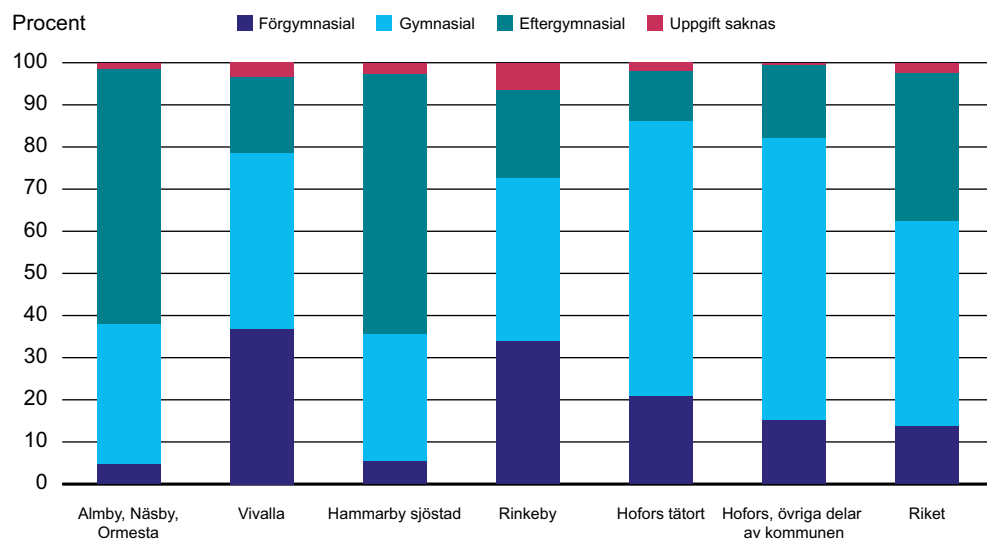
bland män i båda dessa områden. 25 procent av kvinnorna i Hofors tätort har en eftergymnasial utbildning, medan motsvarande andel av männen är 12 procent. I övriga delar av Hofors hade drygt 30 procent av kvinnorna en eftergymnasial utbildning, bland männen var andelen 17 procent.

Diagram 2. Andel per utbildningsnivå i respektive område 2016, kvinnor 20–64 år

Källa: SCB

Diagram 3. Andel per utbildningsnivå i respektive område 2016, män 20–64 år

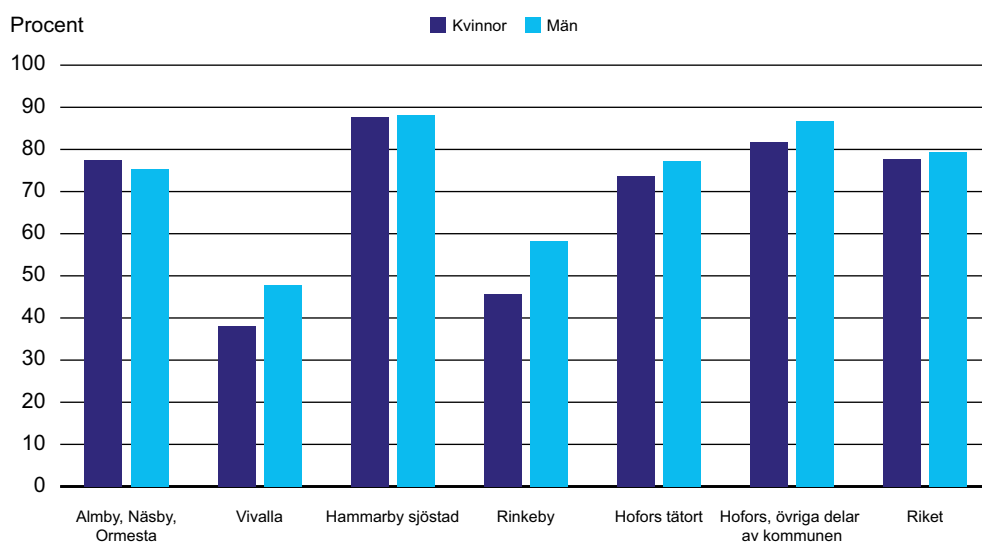
Källa: SCB

3. Andel förvärvsarbetande

Andelen förvärvsarbetande mäts bland de som var i åldern 20–64, år och statistiken baseras på den Registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS). För att klassificeras som förvärvsarbetande i RAMS ska personen ha haft en löneinkomst som överstiger ett skattat gränslöpp eller bedriva aktiv näringsverksamhet.

Det skiljer mycket mellan de utvalda områdena när det kommer till indikatorn andel förvärvsarbetande. Nivåerna är betydligt lägre i Vivalla och Rinkeby jämfört med övriga områden, och det gäller oavsett vilken av bakgrundsvariablerna man tittar på. Det är också i dessa två områden som skillnaden mellan kvinnor och män är störst. I Vivalla är andelen förvärvsarbetande 38 procent bland kvinnor och 48 procent bland män. I Rinkeby är motsvarande andelar 46 och 58 procent. I Hofors tätort är andelen förvärvsarbetande kvinnor 74 procent och andelen förvärvsarbetande män 77 procent. I övriga delar av Hofors kommun förvärvsarbetar 82 procent av kvinnorna och 87 procent av männen. Högst är förvärvsfrekvensen i Hammarby sjöstad där den är 88 procent för både kvinnor och män. I riket som helhet förvärvsarbetade 78 procent av kvinnorna och 80 procent av männen år 2016.

Diagram 4. Andel förvärvsarbetande personer 20–64 år efter kön i respektive område 2016

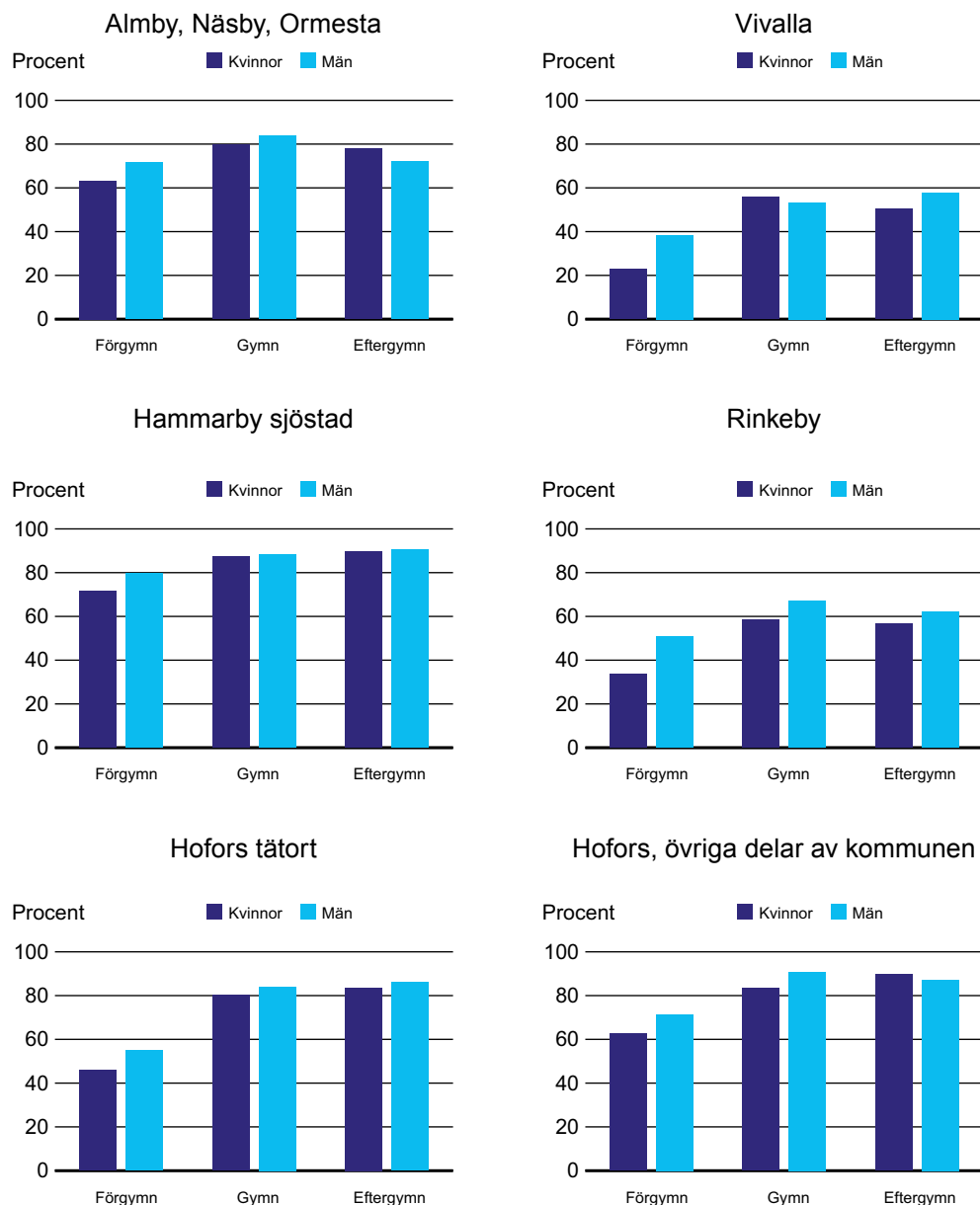
Källa: SCB

Generellt kan man säga att Rinkeby och Vivalla är lika varandra med avseende på andel förvärvsarbetande. I Rinkeby är andelen förvärvsarbetande högre för män än för kvinnor i varje enskild åldersgrupp. I Vivalla har män också högre förvärvsfrekvens än kvinnor, utom i åldersgruppen 20–24 år där andelen är högre för kvinnor. Andelen förvärvsarbetande ligger på högre nivåer för övriga områden och mönstret är likartat avseende kön och ålder.

Förvärvsfrekvensen är högst för gymnasialt och eftergymnasialt utbildade. Vi ser dock i diagram 5 att andelen förvärvsarbetande är mycket högre i Alby, Näsby,

Ormesta och Hammarby sjöstad i respektive utbildningsnivå jämfört med i Vivalla och Rinkeby. Andelen förvärvsarbetande är relativt låg för eftergymnasialt utbildade i både Vivalla och Rinkeby. Skillnaderna är mindre mellan de två områdena i Hofors kommun. Andelen förvärvsarbetande bland de förgymnasialt utbildade är dock 17 procentenheter lägre i tätorten än på landsbygden.

Diagram 5. Andel förvärvsarbetande 20–64 år efter kön och utbildningsnivå i respektive område 2016

Källa: SCB

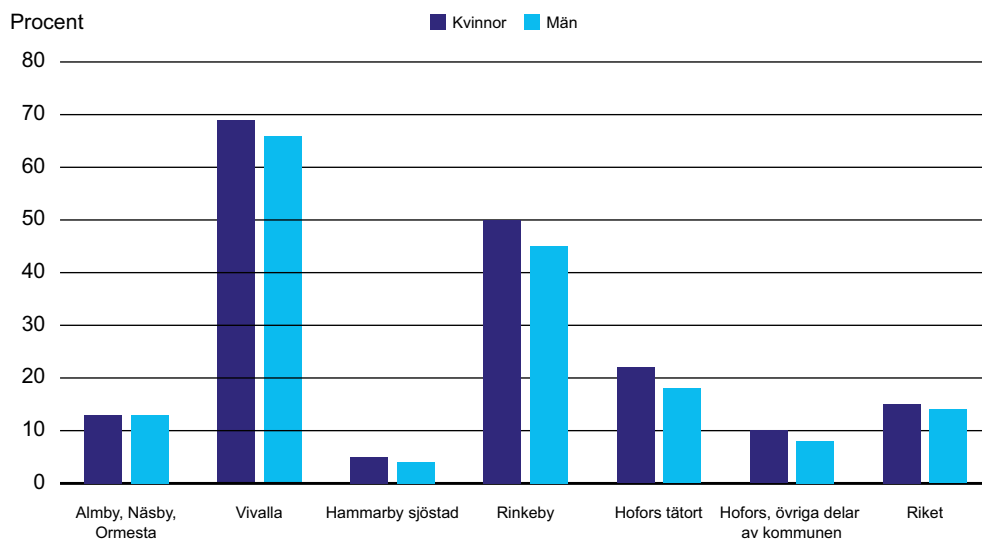
4. Andel med låg respektive hög inkomst

Andelen med låg respektive hög inkomst redovisas på individnivå, men avser hushållets inkomst. Med låg inkomst avses här hushåll med en disponibel inkomst som är mindre än 60 procent av medianinkomsten och hög inkomst innebär en inkomst som är minst 200 procent av medianinkomsten. Uppgifter om inkomst redovisas av kvalitets-skäl för personer i hushåll där minst en person i hushållet är 18 år eller äldre, där samtliga vuxna var folkbokförda i Sverige både i början och slutet av året och där hushållets disponibla inkomst är skild från noll.

Generellt sett är andelen med låg inkomst något högre bland kvinnor än bland män medan andelen med hög inkomst är högre bland män än bland kvinnor. Andelen med låg respektive hög inkomst varierar betydligt mellan de utvalda områdena. I Vivalla har närmare 70 procent av befolkningen låg inkomst jämfört med 13 procent i Alby, Näsby, Ormesta. Även i Rinkeby är andelen hög, 47 procent, medan 5 procent av befolkningen i Hammarby sjöstad har låg inkomst. När andelen med hög inkomst studeras är bilden till stor del den omvända. I Vivalla och Rinkeby är andelen med hög inkomst lägst, mindre än en halv procent av befolkningen, medan Hammarby sjöstad sticker ut med en stor andel med hög inkomst, drygt 20 procent. Även här är Alby, Näsby, Ormesta nära nivån för riket. I Hofors är skillnaderna mellan de två områdena mindre, men andelen med låg inkomst är ändå omkring dubbelt så hög i tätorten som i övriga delar av kommunen. I båda områden är andelen med hög inkomst relativt låg, men andelen är högre i övriga delar av Hofors än i tätorten.

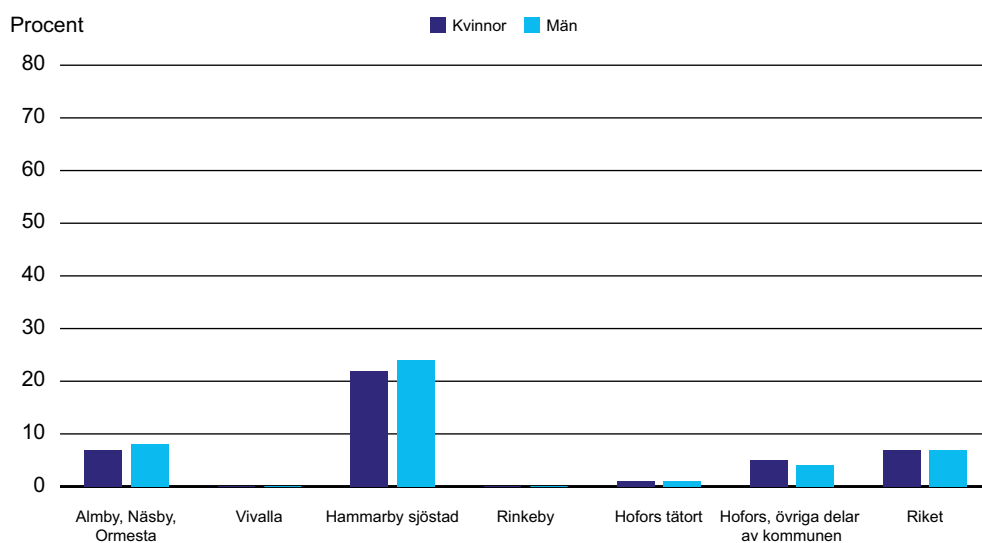
I riket som helhet år 2016 var det 14 procent som hade en låg inkomst och 7 procent som hade en hög inkomst.

Diagram 6. Andel med låg inkomst i respektive område 2016

Källa: SCB

Diagram 7. Andel med hög inkomst i respektive område 2016

Källa: SCB

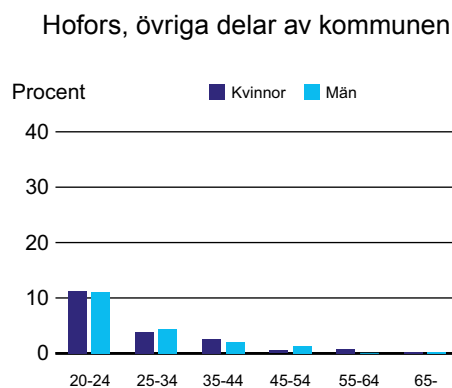
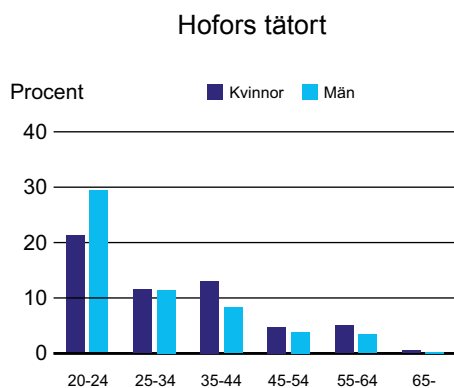
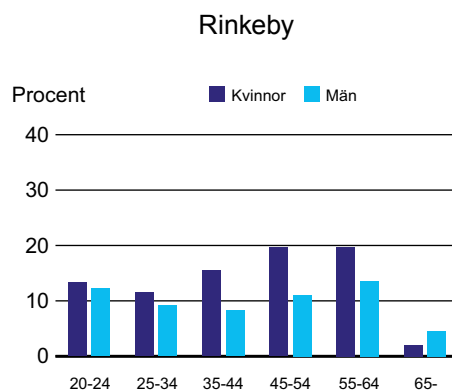
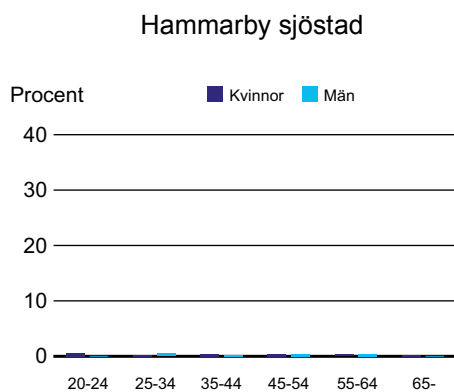
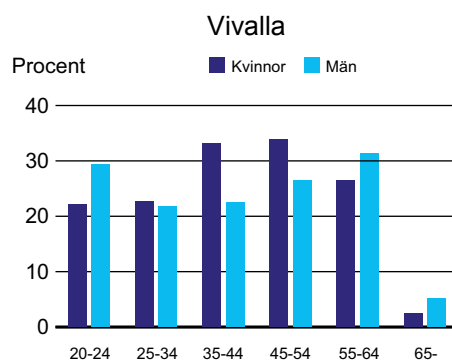
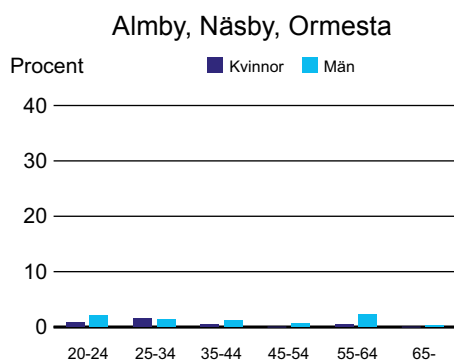
5. Andel med försörjningsstöd

De individer vars inkomst inte räcker till hyra och mat har rätt till försörjningsstöd. Vid prövningen för att få ersättning räknas dock hela hushållets inkomster ihop. Totalt sett till hela riket är det runt 3 procent som haft försörjningsstöd någon gång under 2016.

Det råder stora skillnader mellan de utvalda områdena sett till andelen som har försörjningsstöd någon gång under 2016. I både Alby, Näsby, Ormesta och Hammarby sjöstad är andelen 1 procent eller lägre. Det kan jämföras med Vivalla där 24 procent hade försörjningsstöd medan andelen i Rinkeby ligger strax under 12 procent. I Hofors kommun är det runt 7 procent av invånarna i tätorten som haft försörjningsstöd medan andelen för övriga delar av kommunen ligger under 2 procent.

Andelen som har försörjningsstöd är ungefär lika stor bland män som bland kvinnor i alla områden bortsett från Rinkeby. Där hade knappt 14 procent av kvinnorna försörjningsstöd någon gång under 2016 medan andelen för män låg på 10 procent. Sett till riket som helhet är det något fler män än kvinnor som har försörjningsstöd. I Rinkeby är andelen bland kvinnor högre än bland män i samtliga åldersgrupper. Störst är andelen bland kvinnor i åldersspannet 35 till 64 år. Motsvarande mönster återfinns även i Vivalla där närmare 35 procent av kvinnorna i åldrarna 35–54 år hade försörjningsstöd under 2016. Vivalla skiljer sig dock från Rinkeby då andelen män med försörjningsstöd är större både i yngre och äldre åldersgrupper. I Hofors tätort är det vanligast med försörjningsstöd för yngre personer, och där är det också en större andel män som haft stödet, närmare 30 procent.

Diagram 8. Andel med försörjningsstöd i respektive område 2016

Källa: SCB

Ett nationellt system för uppföljning av segregation

I denna rapport redovisar Delegationen mot segregation sitt uppdrag att föreslå ett nationellt uppföljningssystem för att följa segregationen och dess utveckling i Sverige. Rapporten skickades in till regeringen i december 2018.

DELEGATIONEN
MOT SEGREGATION

141 52 HUDDINGE
TELEFON VX 010-140 77 00
INFO@DELMOS.SE

BESÖKSADRESS:
ALFRED NOBELS ALLÉ 7,
FLEMINGSBERG

WWW.DELMOS.SE